

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування і \та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

МРИЧКО Микола Іванович

**Обліково-аналітичне забезпечення фінансової
стійкості підприємства / Accounting and analytical support
for the financial stability of the enterprise**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконав: студент групи
ОБАмнв – 22
М. І. Мричко

Науковий керівник:
викладач Забчук В.Д.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **Р. Ф. Бруханський**

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	5
1.1. Поняття фінансової стійкості підприємства. Фактори, які впливають на фінансову стійкість	5
1.2. Концепція, принципи і механізм управління фінансовою стійкістю підприємства.....	14
1.3. Взаємозв'язок фінансової стійкості і фінансової безпеки підприємства.....	20
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	28
2.1. Облікове забезпечення і порядок складання фінансової звітності.....	28
2.2. Облік стану матеріальних і грошових активів підприємства	34
2.3. Облік власного капіталу, резервів і прибутку підприємства	42
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	48
3.1. Аналіз основних показників оцінки стану, структури й ефективності використання активів і пасивів підприємства	48
3.2. Аналіз стану виробничих запасів на підприємстві.....	58
Висновки до розділу 3	64
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

ВСТУП

Актуальність теми В сучасних умовах питання фінансової стійкості підприємства набуває особливої актуальності. Виходячи з умов господарювання, що склалися дослідження забезпечення фінансової стійкості підприємства потребує комплексного підходу до вивчення та розробки концептуальних основ управління ним як сукупності теоретико-методологічних положень.

В системі обліково-аналітичного забезпечення фінансового стану підприємства особливе значення приділяється питанням обліку, аналізу і оцінки фінансової стійкості, оскільки стабільність і стійкість розвитку підприємства є умовою його подальшого розвитку і покращення показників діяльності.

Дослідженням порушеної проблеми займалися чимало зарубіжних і українських науковців, серед яких: О. Адамська, В. Бугай, М. Бурка, Т. Васильєва, О. Винокурова, Т. Гринько, Єпіфанова, В. Коваленко, З. Литвин, Т. Мостенська та інші.

Однак, з огляду на актуальність проблеми та необхідність розгляду окремих її аспектів у сучасних умовах, подальші дослідження у цьому напрямку є важливими.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю підприємства.

Предмет дослідження – методологічні аспекти обліково-аналітичного забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Мета дослідження – є критично-аналітичне дослідження теоретичних і практичних аспектів управління фінансовою стійкістю підприємства на основі ресурсно-факторного підходу.

Завдання, що ставляться в роботі. Відповідно до поставленої мети, досягнення окресленої мети дослідження зумовлює вирішення таких послідовних завдань:

- розкрити теоретичні основи економічного механізму управління фінансовою стійкістю підприємства;
- охарактеризувати сучасний стан та визначити перспективи удосконалення складових забезпечення функціонування системи фінансової стійкості підприємства;
- розкрити роль бухгалтерського обліку як одного із економічних інструментів забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємства;
- оцінка і аналіз фінансової стійкості підприємства;
- внести пропозиції по вдосконаленню системи управління фінансовою стійкістю підприємства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у теоретичному узагальненні наукових досліджень щодо обґрунтування необхідності використання обліково-аналітичних технологій для забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємства; розробці пропозицій з управління практичного забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Практичне значення роботи полягає у висвітленні методики обліково-аналітичного забезпечення фінансової стійкості підприємства з огляду ефективності використання ним наявних ресурсів; розробленні рекомендацій, щодо вибору заходів і обґрунтування управлінських рішень із забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження проблеми апробовано автором у формі наукової публікації “Обліково-аналітичне забезпечення фінансової стійкості підприємства” у збірнику матеріалів Національної науково-практичної конференції.

Структура і обсяг роботи – зміст роботи складають вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел. Обсяг становить 73 сторінки, містить 16 таблиць, 5 рисунків. Список використаних літературних джерел нараховує 69 найменувань.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

1.1. Поняття фінансової стійкості підприємства. Фактори, які впливають на фінансову стійкість

Підприємство рахується економічно стійким, якщо воно здатне виконувати всі господарські і грошові операції, скеровані на розширене відтворення. Економічна стійкість підприємства виступає збірним показником в діяльності, який відображає результати його роботи і реалізації продукції (робіт, послуг) і залежить від його виробничої і фінансової стійкості.

Виробнича стійкість характеризується стабільністю виробництва, коли є замовлення, забезпечена висока ефективність використання основних і оборотних фондів, налагоджений науково-технічний рівень виробництва, впроваджена ефективна система як виробництва, так і праці, найкраща система управління. Значний вплив на виробничу стійкість підприємства мають як внутрішні резерви підприємства так і результати його діяльності.

Фінансова стійкість показує наскільки наявні фінансові ресурси, при яких підприємство, легко користуючись грошовими коштами може шляхом правильного їх використання створити належні умови для безперервної роботи з виробництва і подальшої реалізації продукції (робіт, послуг), а також покривати затрати зі їх збільшення і поновлення. При необхідних умовах переходу до ринку виділення меж фінансової стійкості підприємства вважається однією з найбільш серйозних економічною проблемою, оскільки непомітна фінансова стійкість веде до неплатоспроможності підприємства і в результаті у підприємства відсутні засоби на нарощення виробництва, а надмірна – шкодитиме розвитку, збільшуючи витрати підприємства нагромадженими зайвими запасами і резервами. Звідси витікає, що стан фінансів підприємства повинен відповідати вимогам ринку і задовольняти

потребам розвитку підприємства.

Узагальнені підходи до класифікації фінансової стійкості подані в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація видів фінансової стійкості підприємства

За часом	Класифікація видів фінансової стійкості підприємства	З позиції динаміки чинників
За структурою		За характером ознак
За характером виникнення		З позиції корисності
За способами виникнення		За природою (історії) виникнення
З позиції постійності		За амплітудою розвитку
За можливістю регулювання		За місцем виникнення
За функціональним змістом		За охопленням плануванням
		За формою

За часом фінансову стійкість поділяють на короткострокову, середньострокову і довгострокову. Короткострокова фінансова стійкість проявляється у відносно короткому часі. Середньострокова – це фінансова стійкість, яка триває певний проміжок часу, під впливом існуючих умов і чинників при використанні виробничого потенціалу, наявного в даний момент. Довгострокова фінансова стійкість показує себе протягом досить тривалого періоду, і у неї немає залежності від зміни економічного циклу і менеджменту.

За складом фінансову стійкість розділяють на формальну і реальну. Формальна фінансова стійкість створюється і стимулюється штучно, державою. В той час, як конкурентна (реальна) фінансова стійкість, навпаки, має економічну ефективність за наявності суперників в особі конкурентів і враховує перспективи по збільшенню виробництва.

За характером появи фінансова стійкість буває абсолютна і нормативна. Абсолютна – це фактично набута в теперішньому періоді і в планах на майбутнє не передбачає відхилення від заданого шляху розвитку підприємства. Цей такий стан балансу, який утримується, незалежно від дії зовнішніх і внутрішніх чинників. Нормативна фінансова стійкість – це поточна фінансова стійкість на початок періоду або запланована на поточний рік.

За способом управління фінансову стійкість поділяють на консервативну і прогресивну. Консервативна фінансова стійкість проявляється в результаті проведення підприємствами консервативної політики (обережнішою, менш ризикованою), тоді як прогресивна і є результатом проведення сучаснішої політики, яка виражається в прагненні до конкуренції і завоювання нових ринків.

З позиції постійності фінансова стійкість ділиться на змінну, постійну і повну. Змінна фінансова стійкість – це постійна відсутність стабільності результатів протягом тривалого часу. Постійна фінансова стійкість – цей стан, який не змінюється на тривалому проміжку часу. Повна фінансова стійкість – це постійне зростання усіх показників фінансової стійкості.

Якщо дивитися на фінансову стійкість з точки зору динаміки, то можна виділити зовнішні і внутрішні чинники, які роблять вплив на неї і діляться на дві основні групи. Перша з груп чинить пряму дію: постачальники, споживачі, трудові, грошові і інші ресурси, влада і управління держави, місцева адміністрація, конкуренти, засоби масової інформації. Друга група чинить непряму дію: чинники економічного, соціально політичного, демографічного, культурно-історичного, нормативно-правового, природного характеру.

Чинники середовища визначені умовами, за яких здійснює роботу підприємство. Головне, що заважає стійкості – це те, що вже закладене у ній містить внутрішні невідповідності і протиріччя цілей.

За функціональним змістом фінансова стійкість буває стратегічна, економічна і соціальна. Стратегічна стійкість – це уміння створювати, розвивати і зберігати довгий час конкурентні перевага на ринку за умов зростаючого науково-технічного розвитку. Економічна стійкість пов'язана з роллю економічних чинників в підвищенні і досягненні стабільності роботи організації, при цьому вона в першу чергу пов'язана не з розширенням, а зі збільшенням ефективності із-за активності і більшого використання інтелектуального потенціалу (інформаційні, наукові розробки та ін.). Соціальна стійкість дає стабільний розвиток колективу, працюючому на підприємстві.

По можливості регулювання фінансова стійкість ділиться на відкриту і закриту. Відкрита і закрита види фінансової стійкості – це мається на увазі, присутність або відсутність передбачуваної можливості регулювання і зміни показників ефективності діяльності підприємства, із врахуванням зовнішніх умов, що змінюються. Також дається можливість розглядати фінансову стійкість з іншої позиції. Мається на увазі активна фінансова стійкість, яка спрямована на підвищення фінансової діяльності і реалізації завдань підприємства на тривалий період його розвитку і, навпаки, пасивна, яка концентрує свою увагу на рішенні загальніших і швидко вирішуваних завдань і не вимагає серйозного втручання в розвиток виробництва.

За природою фінансова стійкість ділиться на успадковану і надбану. Успадкована фінансова стійкість утворюється у разі наявного необхідного запасу фінансової міцності, який накопичується впродовж декількох років і є захистом підприємства від сильних змін зовнішніх, несприятливих і нестійких чинників. Надбана стійкість досягається відповідною внутрішньою системою управління і показує результативність організації роботи виробництва, в якій найголовніше постійне перевищення над витратами, що сприяє безперервній роботі виробництва і розширенню, і оновленню.

За амплітудою розвитку фінансову стійкість розглядають як циклічну і поступальну. Поступальна фінансова стійкість описується можливістю триматися в рівновазі (стійкому) стані і витримувати вплив дій, без істотних змін організації своєї роботи, тобто фактично, не виходячи за рамки стану в якому знаходиться. Циклічна стійкість – це стійкість, яка повторюється час від часу, під впливом і внутрішніх дій.

За виникненням фінансова стійкість ділиться на локальну і глобальну. Локальну фінансову стійкість ми спостерігаємо на підприємствах певного масштабу, а глобальну – розглядаємо в масштабах усієї країни.

По охопленню плануванням можна виділити планову і не плановану фінансову стійкість. Планована фінансова стійкість – це, коли факт відповідає

плану (закладеному у фінансовому плані). Не планована фінансова стійкість – отримання результатів незважаючи на прогнознi очікування.

За характером ознак фінансова стійкість буває і універсальна. Універсальна фінансова стійкість – характеризується такими ж, як у усіх (галузях) ознаками і практично не залежить від особливостей регіону. Індивідуальна – це стійкість, що має особливі ознаки, залежними від умов певного регіону (галузі), напряду пов'язана з певним регіоном і його фінансовою специфікою.

За формою виділяють відновну і слабку фінансову стійкість. Відновна фінансова стійкість базується на її здатності повернутися до первинного стану після виходу з-під впливу зовнішнього чинника. Слабка стійкість пов'язана з маленьким резервом міцності і великою загрозою часткового збереження стійкого стану в майбутньому.

Аналіз фінансової стійкості має дати відповідь на запитання чи є підприємство фінансово самостійним і стійким. Для визначення фінансового положення підприємства в економічній літературі розглядається чотири типи фінансової стійкості.

Абсолютна стійкість типова ситуації, якщо усі запаси підприємства повністю перекриваються наявними обіговими коштами. Абсолютно стійкий фінансовий стан показаний, як нерівність:

$$НА + З < СК, \quad (1.1)$$

де, НА - необоротні активи;

З - запаси ПДВ по придбаних цінностях;

СК- капітал і резерви.

Нормальна стійкість показує присутність джерел формування запасів, розмір яких вважається як сума доданку власних обігових коштів, позик, які використовуються для запасів, позик банку, і кредиторської заборгованості за товарними операціями. Це означає, що підприємство для покриття запасів і витрат правильно використовує власні джерелами засобів.

Нормально стійкий фінансовий стан позначається нерівністю:

$$\text{СК} - \text{НА} + \text{З} < \text{СК ДЗ}, \quad (1.2)$$

де ДЗ - довгострокові зобов'язання.

Нестійкий фінансовий стан пов'язаний з перебоями у платоспроможності, коли підприємство для покриття частини своїх запасів змушене вишукувати додаткові кошти, ще більше погіршуючи фінансовий стан, а такі дії в певному значенні не вважаються нормальними і продуманими.

Фінансова нестійкість буде нормальною, тільки якщо розмір що придбавалися для утворенні запасів, кредитів і позик не більше за її вартість, що складається з суми виробничих запасів і готової продукції. Нестійке фінансове позначається нерівністю:

$$\text{СК} + \text{ДЗ} - \text{НА} + \text{З} < \text{СК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗК}, \quad (1.3)$$

де ПЗК - позики і кредити.

Кризовий, або критичний, фінансовий стан – цей той стан, коли підприємство близьке до банкрутства. У такому стані у підприємства грошових ресурсів, цінних паперів, дебіторської заборгованості недостатньо, щоб перекрити борги по кредитах і непогашених своєчасно позиках. Кризовий фінансовий стан позначається нерівністю:

$$\text{НА} + \text{З} > \text{СК} + \text{ДЗ} + \text{ПЗК} \quad (1.4)$$

За типом і зміною фінансової стійкості можна робити висновок про благонадійність підприємства з боку його платоспроможності. Із-за високої фінансової залежності можна втратити платоспроможність підприємства, тому оцінка фінансової стійкості – необхідна і обов'язкова частина фінансового аналізу.

Серед чинників, що роблять вплив на фінансову стійкість можна виділити:

- по виникнення – зовнішні і внутрішні;
- по важливості – основні і другорядні;
- по будові – прості і складні;
- по часу дії – постійні і тимчасові.

До зовнішніх відносяться чинники, що знаходяться за межами підприємства і чинять безпосередню дію на нього. Зовнішнє середовище, де працює підприємство, знаходиться в постійному русі, внаслідок чого піддається змінам. Уміння підприємства правильно реагувати і самостійно справлятися з цими змінами, вважається однією з позитивних його якостей.

Таблиця 1.2

Типи фінансової стійкості підприємства

Тип	Джерела утворення запасів	Характеристика фінансової стійкості
Абсолютна стійкість	Власні обігові кошти	Великий рівень платоспроможності Підприємство не залежить від кредиторів.
Нормальна стійкість	Власні обігові кошти плюс кредити і позики	Нормальна платоспроможність. Правильне використання позикових коштів. Великий прибуток від поточної діяльності.
Нестійке становище	Власні обігові кошти плюс кредити і позики	Перебої з платоспроможністю. З'являється необхідність додаткових грошових коштів.
Кризове фінансове становище	Власні обігові кошти плюс кредити і позики	Підприємство неплатоспроможне і знаходиться в безпосередній близькості до банкрутства.

До чинників законодавчого і державного характеру, що впливають на можливості і підстерігаючу небезпеку в роботі підприємства, слід виділити: зміни в податковому законодавстві; стосунки бізнесом і – законодавство; грошово-кредитна політика; державне регулювання.

Крім того, фінансова стійкість піддається впливу безлічі внутрішніх і зовнішніх чинників, які наведені в таблиці 1.3.

Чинники, що впливають на фінансову стійкість

Фактори впливу на фінансову стійкість	
Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
економічні умови господарювання; попит споживачів на продукцію підприємства; економічна політика уряду України; законодавчі акти контролю за діяльністю підприємства; фаза економічного циклу, на якій знаходиться економіка країни; інфляція.	галузева приналежність підприємства; склад і структура продукції (робіт, послуг), її доля в попиті; розмір статутного капіталу підприємства; динаміка величини і структура витрат в порівнянні з грошовими доходами; стан майна і фінансових ресурсів, що включають запаси і резерви, їх склад і структура

Безпосередній вплив на спроможність підприємства бути прибутковим має стан економіки, стадії розвитку економічного циклу. Рівень досягнення підприємством своїх економічних цілей в цілому показує макроекономічний клімат. Із-за поганих економічних умов втрачається попит на товари і послуги, а більш сприятливі умови допомагають уникнути цього.

В період кризи відбувається значне скорочення реалізації товару від обсягів її виробництва. Скорочуються вкладення коштів в товарні запаси і як наслідок – падають продажі. Зменшуються доходи суб'єктів економічної діяльності, скорочуються частково чи повністю розміри прибутку. Усе це в результаті призводить до пониження ліквідності підприємства, його платоспроможності, банкрутства.

Падіння платоспроможного попиту, що відбувається в період кризи призводить не лише до зростання неплатежів, але також росту конкурентної боротьби, яка є важливим зовнішнім чинником фінансової стійкості підприємства.

Важливими макроекономічними чинниками фінансової стійкості вважається податкова і державна політика, рівень розвитку фінансового ринку, налагодженість зовнішньоекономічних зв'язків тощо.

Внутрішні чинники також впливають на фінансову стійкість. Від правильного вибору продукції, яку випускає підприємство і її складу, залежить

успішною чи невдалою буде вся підприємницька діяльність. Для цього потрібно завчасно вирішити, що виготовляти, які технології будуть використовуватися і яка модель організації виробництва і управління потрібна. Загальна величина, як і співвідношення між постійними і змінними витратами дуже важливі для стійкості підприємства.

Ще одним важливим фактором стійкості підприємства, тісно взаємозв'язаним з тим, яку продукцію випускають (надають послуги) і її технологічним процесом, вважається допустимий склад і структура активів і відповідно правильно зроблений вибір стратегії управління ними. Якісне управління власними активами позитивно впливає на стійкість підприємства і ефективність бізнесу взагалі. Необхідно зазначити, що якщо підприємство скоротить запаси і ліквідні засоби і направить значну частину капіталу в оборот, то отримає більше прибутку. Рівнозначно ж виросте ризик неплатоспроможності і припинення роботи виробництва із-за недостатності запасів. Правильність управління діючими активами – це зберігати на рахунках підприємства тільки ту суму ліквідних коштів, яка потрібна в даний момент для оперативної діяльності.

Наступним чинником впливу на фінансову стійкість є склад і структура фінансових ресурсів, правильність управління ними. Підприємство може почувати себе впевненіше, якщо у нього велика кількість власних фінансових ресурсів, насамперед, прибутку. Однак важлива не лише загальна величина, але і структура його розподілу, і саме – та частина, яка направлена на розширення виробництва. Тому, на першому плані виступає оцінка політики розподілу і сам розподіл прибутку. Дуже важливо проаналізувати розподіл прибутку за двома напрямками: в поточну діяльність і на вкладення в капітал і цінні папери.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості це виявити наскільки незалежне підприємство від позикових джерел. Це необхідно зробити для відповіді на питання: росте або падає величина незалежності з точки зору фінансів і чи відповідають активи і пасиви завданням діяльності підприємства. Для визначення, чи стійке підприємство у фінансовому відношенні, існують

показники, які показують наскільки підприємство незалежне за всіма активами і майну в цілому.

В якості показників стійкості можуть бути використані абсолютні і відносні – коефіцієнти, які характеризують статті активу і пасиву балансу, а також співвідношення між окремими статтями. Абсолютними показниками фінансової стійкості вважаються показники, що показують міру забезпеченості запасами і розмір витрат на їх створення.

Для нестійкого фінансового положення важливим є збереження можливості відтворення балансу за рахунок поповнення власних засобів, збільшення оборотності запасів, зменшення дебіторській заборгованості тощо. Отже, від оптимальності структури джерел капіталу залежить фінансовий стан підприємства і його стійкість.

1.2. Концепція, принципи і механізм управління фінансовою стійкістю підприємства

Фінансова стійкість характеризується сукупністю фінансових ресурсів, яка адекватна відповідному рівню системних взаємодій фінансових потоків, враховує їх складні комбінації на певному рівні, забезпечує отримання доходів від приросту капіталу економічного суб'єкта.

При управлінні фінансовою стійкістю підприємства потрібне раціональне поєднання інтересів економічних суб'єктів, кредитно-банківських організацій як основних постачальників фінансових ресурсів, держави, що реалізовує методи впливу на його фінансову стійкість в режимі поєднання ринкового саморегулювання і державно-громадського регулювання за допомогою оподаткування.

Виходячи з викладених вище теоретичних передумов концепція управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах посилення інтеграційних процесів в ринковому середовищі повинна виходити з наступних положень – таблиця 1.4.

Таблиця 1.4

Концепція управління фінансовою стійкістю підприємства	1. Посилюється мультиплікативний ефект досягнутих результатів підприємства.
	2. Набір елементів системи управління фінансовою стійкістю підприємства і її природа не залежать від суспільно-економічної формації.
	3. Фінансове середовище чинить дію на фінансову стійкість підприємства, а остання, у свою чергу, впливає на комплекс взаємних багатосторонніх ділових зв'язків підприємства з суб'єктами фінансових стосунків, кількісний і якісний склад фінансових ресурсів.
	4. Система управління фінансовою стійкістю підприємства формується не тільки чинниками виробничої функції, а й чинниками, виробничих і фінансових процесів.
	5. Ефективність управління фінансовою стійкістю на мікрорівні економічної системи значною мірою визначається ефективністю управління позиковим капіталом підприємства.
	6. На рівень фінансової стійкості робить істотний вплив ефективність податкового планування.

1. Мультиплікативний ефект досягнутих результатів підприємства проявляється в посиленні ефекту фінансового важеля, якісній зміні фінансових стосунків і структури джерел фінансування підприємства.

2. Склад і особливості структури елементів системи управління фінансовою стійкістю підприємства визначається групою інтегруючих чинників. Ця група чинників включає організаційний, інституціональний і інформаційний чинники і обумовлює зв'язок підприємства і кредитно-банківської, податкової сфер, державних і муніципальних фінансів і інших економічних суб'єктів загальними фінансовими стосунками з приводу акумуляції і розподілу фінансових ресурсів, соціально інтегруючи їх за допомогою інституції, організації і інформації. Отже, структура елементів системи управління фінансовою стійкістю підприємства динамічна і змінюється під впливом різних чинників – появи у економічних суб'єктів потреби в інноваційному розвитку підприємства, що проявляється в нових фінансових потребах і обумовлює пошук нових джерел і форм фінансування.

3. Фінансове середовище чинить дію на фінансову стійкість підприємства, а остання, у свою чергу, впливає на комплекс взаємних багатосторонніх ділових зв'язків підприємства з суб'єктами фінансових

стосунків, кількісний і якісний склад фінансових ресурсів. З одного боку, підприємства в силу сильної дії з боку екзогенних чинників, що перешкоджають зростанню фінансових результатів, відчують гострий дефіцит фінансових ресурсів, з іншого боку, внаслідок дефіциту фінансових ресурсів складається вкрай несприятливе для підвищення фінансової стійкості зовнішнє середовище, яке виступає причиною погіршення фінансового стану окремого господарюючого суб'єкта. Рівень фінансової стійкості підприємства багато в чому зумовлений процесами, що відбуваються в зовнішньому середовищі, а чисельний ріст фінансово стійких підприємств забезпечує відкритість економічної системи, яка здатна не лише реінвестувати власні грошові кошти, але і притягувати зовнішні фінансові потоки, що, кінець кінцем, створює умови для стійкого економічного зростання.

Можна сказати, що підприємство є системою, яка знаходиться в постійній взаємодії із зовнішнім середовищем. В цьому випадку ухвалення фінансових рішень в сфері управління її фінансовою стійкістю має ґрунтуватися на наступних принципах:

- інтеграції оцінки результатів впливу зовнішніх і внутрішніх чинників і каналів комунікації, що формують очікування стейкхолдерів;
- варіантності ключових чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємства;
- збалансованості результатів;
- різноманітності джерел фінансування підприємства.;
- інформаційній невизначеності.

Проте успішна реалізація перерахованих принципів можлива тільки за умови, що очікування усіх фінансових і нефінансових стейкхолдерів підприємства будуть позитивними. Перераховані принципи становлять основу методики ухвалення фінансових рішень в області управління фінансовою стійкістю підприємства, яка передбачає в комплексі вибір альтернативного варіанту можливого розвитку подій, оцінку очікуваного результату виконання

фінансових операцій і часу його досягнення, а також обґрунтування критерію перевірки правильності прийнятого рішення.

Усе це складає єдине фінансове рішення, яке має бути адекватне конкретному ринку, конкретному суб'єктові фінансування. Запропонована методика ухвалення фінансових рішень дозволяє визначити фінансову стійкість підприємства відповідно до прогнозів ринкової динаміки і порівняти її із загальною стратегією розвитку підприємства.

4. Управління фінансовою стійкістю підприємства доцільно будувати на основі вибору показників результативності, яких необхідно досягти для забезпечення заданого рівня фінансової стійкості підприємства;

5. Розвиток підприємства тільки у рамках власних ресурсів практично неможливий, для розширення її фінансових можливостей потрібне залучення додаткових позикових коштів.

Найвразливішими до втрати фінансової стійкості є малі підприємства, оскільки мають обмежене коло джерел фінансування і характеризуються підвищеним ризиком здійснення діяльності. Багато підприємств різних галузей народного господарства стикаються з проблемами забезпечення фінансової стійкості.

«Проблема забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, як довгострокового, так і короткострокового характеру, є актуальною для здійснення процесу розширеного відтворення. Вибір джерела боргового фінансування і стратегія його залучення визначають базові принципи і механізми організації фінансових потоків підприємства. Ефективність і гнучкість управління формуванням позикового капіталу сприяють створенню оптимальної фінансової структури капіталу підприємства і забезпеченню фінансової стійкості підприємства» [9].

6. Має істотний вплив на рівень фінансової стійкості ефективність податкового планування. Це, у свою чергу, визначає необхідність дослідження управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті податкових рішень.

Виділені концептуальні положення і принципи сприяють реалізації оперативних (зіставлення припливу і відтоку грошових коштів в результаті фінансово-господарських операцій), координаційних (аналіз потреб у фінансових ресурсах і їх структуризація за джерелами залучення, визначення оптимальної структури капіталу підприємства), а також контрольних (облік середньозваженої дохідності капіталу, фінансового важеля; ліквідності і платоспроможності підприємства; аналіз результативності і ефективності витрачання грошових коштів) функцій управління фінансовою стійкістю підприємства.

В теоретичному сенсі «під механізмом управління фінансовою стійкістю господарюючого суб'єкта розуміються заходи, спрямовані на розподіл і використання фінансових ресурсів для забезпечення умов постійного функціонування і розвитку підприємства під впливом взаємопов'язаних внутрішніх і зовнішніх чинників» [34].

У практичному сенсі «механізм управління фінансовою стійкістю є процесом, що складається з черговості наступних заходів;

- оцінка фінансової стійкості підприємства і визначення її типу;
- дослідження і визначення міри впливу на фінансову стійкість взаємопов'язаних внутрішніх і зовнішніх чинників;
- розробка моделі фінансової стійкості організації з послідовним комплексом заходів з ефективного управління фінансовими ресурсами;
- реалізація заходів з управління фінансовими ресурсами підприємства» [34].

Механізм управління фінансовою стійкістю передбачає формування методики її моніторингу, яка містить комплекс заходів зі збору інформації, аналізу фінансової стійкості з використанням різних методів, здійснення прогнозування фінансової стійкості і контролю отриманих результатів.

Як правило, до основних елементів механізму управління фінансовою стійкістю підприємства відносять:

- усунення неплатоспроможності;
- підтримка (відновлення) фінансової стійкості.;
- забезпечення фінансової рівноваги в тривалому періоді.

Рис. 1.1. Модель взаємозв'язку між фінансовою стійкістю і довгостроковою платоспроможністю підприємства

1.3. Взаємозв'язок фінансової стійкості і фінансової безпеки підприємства

Фінансова стійкість підприємства (у вузькому сенсі) – це певне оптимальне співвідношення різних видів фінансових ресурсів, які залучені підприємством, з одного боку, і напрямками використання цих ресурсів – з другого. Фінансова стійкість підприємства досягається при дотриманні декількох умов.

По-перше, «основна умова фінансової стійкості підприємства – його платоспроможність, яка характеризує такий фінансовий стан підприємства, при якому воно може своєчасно погашати свої зобов'язання. Вона є наслідком ліквідності підприємства, рентабельної діяльності і ефективного управління грошовими потоками, що дозволяє синхронізувати грошові надходження і оплату фінансових зобов'язань» [67]. Умови платоспроможності наведені в таблиці 1.5

Таблиця 1.5

Умови платоспроможності підприємства

Умови платоспроможності підприємства		
Ліквідність підприємства – наявність обігових коштів, теоретично достатніх для погашення короткострокових зобов'язань	Наявність грошових коштів для оплати фінансових зобов'язань в поточному періоді	Оптимальна структура капіталу – характеризує платоспроможність підприємства в довгостроковому періоді

Другою умовою фінансової стійкості є наявність фінансових ресурсів для розвитку, що характеризує власні засоби для фінансування інвестицій і фінансову політику підприємства. Наявність фінансових ресурсів для розвитку підприємства розраховується за наступними показниками – таблиця 1.6.

Фінансову стійкість підприємства додатково характеризують показники, розраховані на базі грошових потоків. Вони розкривають одну із складових фінансової стійкості – наявність фінансових ресурсів у підприємства для реалізації короткострокових і стратегічних планів.

Таблиця 1.6

Показники наявності фінансових ресурсів для розвитку підприємства

Показник	Формула розрахунку
Коефіцієнт реінвестування грошових коштів	$\frac{Гін}{ГПп}$, де ГПін - дефіцитний (від'ємний) грошовий потік від інвестиційної діяльності; ГПп – потік грошових засобів від поточної діяльності
Міра покриття інвестиційних можливостей	$\frac{ГПп}{\text{загальна сума інвестицій}}$
Співвідношення величини внутрішнього і зовнішнього фінансування	$\frac{\text{ГПп (чи всі внутрішні джерела фінансування)}}{\text{загальна величина зовнішнього фінансування}}$

«Фінансова стійкість підприємства тісно взаємозв'язана і з іншими фінансовими категоріями: фінансовою безпекою, гнучкістю, стабільністю, рівновагою» [61]. Теоретична схема взаємозв'язку цих понять представлена на рис.1.2.

Незважаючи на значну взаємообумовленість цих категорій, кожна має свою специфіку.

Рис. 1.2. Схема взаємозв'язку фінансової стійкості і фінансової безпеки підприємства

Фінансова безпека рівнозначно відповідає економічній безпеці і має при цьому власний механізм реалізації. Крім того, фінансова безпека невід’ємна від процесів забезпечення інших видів економічної і національної безпеки.

«Більшість економістів розглядає фінансову безпеку підприємства з точки зору кількісно і якісно детермінованого рівня фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і майбутньому періоді» [33].

Іншими словами, під системою забезпечення фінансової безпеки господарюючих суб’єктів розуміється сукупність здійснюваного комплексу заходів в інтересах захисту бізнесу від внутрішніх і зовнішніх фінансових загроз.

Міра цього захисту «обумовлена здатністю органів управління підприємства на відповідних рівнях:

- забезпечити стійкий економічний розвиток підприємства, досягнення основних цільових параметрів діяльності при збереженні ліквідності і незалежності її фінансової системи;
- нейтралізувати негативну дію кризових явищ економіки, умисні дії конкурентів і інших “недружніх” структур;
- запобігти угодам з активами підприємства, що створюють загрозу втрати прав власності;
- сформувати адекватну систему обліку фінансових потоків і зміцнити операційну ефективність системи контролю;
- залучити і використати позикові кошти за оптимальною вартістю у надійних банків і контролювати прийнятний рівень боргового навантаження;

- запобігти випадкам халатності, шахрайства, а також умисним діям персоналу в стосунках з контрагентами, інші фінансові порушення, у тому числі пов'язані з використанням державних бюджетних коштів;

- розробити і впровадити систему постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього діагностування кризових явищ і ознак банкрутства;

- забезпечити проведення робіт по захисту конфіденційності інформації, що становить комерційну таємницю» [37].

Практична реалізація цих напрямів має на меті створити підприємству необхідний запас міцності фінансової системи.

«Загроза втрати фінансової безпеки – реальна або потенційна можливість прояву деструктивної дії різних чинників на фінансовий розвиток підприємства, що призводить до певного економічного збитку» [39].

Серед основних загроз фінансової безпеки підприємства «можна виділити наступні:

- загроза втрати ліквідності підприємства, що відстежується за допомогою коефіцієнта поточної ліквідності;

- загроза втрати фінансової самостійності підприємства, що відображається коефіцієнтом автономії і показником плеча фінансового важеля;

- загроза зниження ефективності діяльності підприємства, втрати його дохідності і здатності до самоокупності і розвитку. Для її недопущення запропоновано використати показники рентабельності активів і рентабельності власного капіталу;

- загроза старіння об'єктів основних засобів за рахунок «проїдання» амортизаційного фонду. Її відстежування можливе за рівнем інвестування амортизації;

- загроза нагромадження боргів внаслідок уповільнення інкасації дебіторської заборгованості, відстежувана за показником її оборотності;

– загроза використання неефективної кредитної політики в частині дебіторської і кредиторської заборгованості, коли наявні прострочені зобов'язання покупців спричиняють за собою збільшення боргів підприємства перед кредиторами. Така загроза виявляється за допомогою співвідношення оборотності кредиторської і дебіторської заборгованостей;

– загроза неплатоспроможності підприємства – відображається показником достатності грошових коштів;

– загроза скорочення дохідності і ринкової вартості підприємства – викривається при визначенні показника середньозваженої вартості капіталу в зіставленні з рентабельністю активів підприємства;

– загроза руйнування вартості підприємства – відстежується показником економічної доданої вартості» [40].

Таким чином, можна визначити наступні «контрольні точки» фінансової безпеки господарюючих суб'єктів, якими є «граничні (порогові) значення наступних показників: коефіцієнта поточної ліквідності, коефіцієнта автономії, плеча фінансового важеля, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, показника розвитку підприємства, темпу зростання прибутку, темпу зростання виручки, темпу зростання актив, оборотності дебіторської заборгованості, оборотності кредиторської заборгованості, достатності грошових коштів на рахунках, середньозваженої вартості капіталу, економічної доданої вартості» [56]. Методика розрахунку цих показників і їх безпечні значення представлені в таблиці 1.7.

Система показників порогових значень, що мають кількісне вираження, дозволяє завчасно сигналізувати про можливу небезпеку і розробити заходи по її попередженню.

Таблиця 1.7

Порогові значення фінансової безпеки підприємства

“Контрольна точка” фінансової безпеки	Безпечне значення	Методика розрахунку показника
Коефіцієнт поточної ліквідності	> 1	Обігові кошти / Короткострокові зобов’язання
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	Власний капітал / Валюта балансу
Плече фінансового важеля	≤ 1	Позиковий капітал / Власний капітал
Рентабельність активів	Більше за індекс інфляції	Чистий прибуток / Валюта балансу $\times 100$
Рентабельність власного капіталу	Більше за рентабельність активів	Чистий прибуток / Власний капітал $\times 100$
Рівень інвестування амортизації	> 1	Валові інвестиції / Амортизаційні відрахування
Темп зростання прибутку	Більше за темп зростання виручки	Чистий прибуток на кінець періоду / Чистий прибуток на початок періоду
Темп зростання виручки	Більше темпу зростання активів	Виручка на кінець періоду / Виручка на початок періоду
Темп зростання активів	> 1	Активи на кінець періоду / Активи на початок періоду
Оборотність дебіторської заборгованості	> 12	Виручки (нетто) / Середньорічна сума дебіторської заборгованості
Оборотність кредиторської заборгованості	Більше оборотності дебіторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна сума кредиторської заборгованості
Достатність грошових коштів на рахунках	> 1	Фактична наявність грошових коштів на рахунках / (Річний фонд заробітної плати з відрахуваннями $\times 30/360$)
Середньозважена вартість капіталу (WACC)	Менше рентабельності активів	Вартість власного капіталу \times Доля власного капіталу + Вартість позикового капіталу \times Частка позикового капіталу \times (1 – Ставка податку на прибуток)
Економічна додана вартість (EVA)	> 0	Чистий операційний прибуток після сплати податків за період – Чисті активи на початок періоду \times WACC

Сутнісні характеристики фінансової безпеки підприємства можуть бути «представлені таким чином:

– фінансова безпека є одним з основних елементів економічної безпеки підприємства;

- фінансова безпека може бути охарактеризована за допомогою системи кількісних і якісних показників;
- показники фінансової безпеки повинні мати порогові значення, по яких можна судити про фінансову стійкість підприємства;
- фінансова безпека підприємства повинна гарантувати його розвиток і стійкість. Показником розвитку підприємства виступає зростання його реальної вартості, а показником стійкості – фінансова рівновага підприємства як в довгостроковому, так і в короткостроковому періоді;
- фінансова безпека забезпечує захищеність фінансових інтересів підприємства» [59].

З вищеперерахованих характеристик стану фінансової безпеки підприємства видно, що фінансова стійкість є її складовою частиною і багато в чому визначає цей стан. Закономірно, що результатом і умовою фінансової безпеки є фінансова стійкість підприємства.

Дослідження фінансової стійкості з позицій системного підходу дозволяє визначити її як стан, що формується сукупністю фінансових ресурсів і зберігає економічне зростання на різних рівнях суспільного виробництва. Фінансова стійкість підприємства визначається безліччю фінансових ресурсів, необхідних і достатніх для отримання доходів від приросту капіталу економічного суб'єкта. Фінансова стійкість підприємства в довгостроковій перспективі забезпечується платоспроможним попитом на продукти виробничого процесу, тобто підприємства. В протилежному випадку фінансова стійкість досягається за допомогою спекулятивних операцій на ринку і має короткостроковий характер.

При такому підході до фінансової стійкості підприємства особливого значення набувають рівні фінансової стійкості, оскільки для фінансової безпеки підприємства важливий не абсолютний, а раціональний рівень фінансової стійкості.

Ключовими «точками» взаємозв'язку і взаємовпливу фінансової стійкості і безпеки підприємства є: фінансова гнучкість – це здатність підприємства

змінювати об'єм і структуру фінансування, а також напрями вкладення фінансових ресурсів відповідно до змін зовнішніх і внутрішніх обставин.

Наявність вищезгаданих «точок перетину» вказує на можливості загальних загроз, що впливають і на фінансову безпеку, і на фінансову стійкість підприємства. Наприклад, до основних внутрішніх загроз відносяться зумисні або випадкові помилки менеджменту в питанні управління фінансами. До числа основних зовнішніх загроз можна віднести наявність значних фінансових зобов'язань, нерозвиненість ринків капіталу і їх інфраструктури; недостатньо розвинену правову систему захисту прав інвесторів та ін.

Із вище викладеного можемо зробити висновок, що фінансова стійкість і фінансова безпека господарюючих суб'єктів взаємопов'язані між собою категорії, впливають і взаємно доповнюють одна одну. Фінансова стійкість – необхідна умова фінансової безпеки підприємства. А забезпечення фінансової безпеки може бути тільки на основі фінансово стійкого розвитку підприємства, в якій створені умови для реалізації такого фінансового механізму, який здатний ефективно адаптуватися до умов внутрішнього і зовнішнього середовища, що змінюються.

Далі, від дослідження загальнотеоретичних питань змісту, механізму і системи управління фінансовою стійкістю підприємства перейдемо до розгляду питань її обліково-аналітичного забезпечення.

Висновки до розділу 1

Фінансова стійкість характеризується як стан рахунків підприємства, яке гарантує його платоспроможність.

Фінансова стабілізація підприємства досягається тільки у разі поєднання таких чинників, як створення умов для можливого забезпечення нарощування об'ємів діяльності прибуткового виробництва і здатністю забезпечити стабільне управління фінансовою стійкістю підприємства..

Фінансова стійкість підприємства залежить від фінансового потенціалу, який, у свою чергу, визначається об'ємом власних, а також позикових засобів і залучених ресурсів, якими підприємство має можливість розпоряджатися..

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Облікове забезпечення і порядок складання фінансової звітності

Облікове забезпечення та фінансова звітність є важливою частиною фінансового управління підприємства. Облікове забезпечення включає в себе систему обліку та документації фінансових операцій, а фінансова звітність є засобом відображення цих фінансових результатів.

Бухгалтерський облік ведуть у межах підприємства, що є відособленою юридично самостійною організацією.

Бухгалтерський облік базується на ряді принципів, які допомагають стандартизувати та забезпечити надійність фінансової звітності підприємств. Ось деякі основні принципи побудови бухгалтерського обліку:

1. Принцип контингентності (акруалізації):
 - За цим принципом фінансові операції та події обліковуються у той момент, коли вони виникають.
2. Принцип постійності:
 - Полягає в тому, що бухгалтерія повинна використовувати однакові облікові методи та процедури на протязі всього періоду звітності, щоб забезпечити порівняння та аналіз фінансових результатів.
3. Принцип незалежності періодів:
 - Фінансові звіти повинні бути складені так, щоб відобразити фінансове становище, результати операцій та готовність фінансового звіту до оподаткування для кожного звітного періоду незалежно.
4. Принцип повної реалізації (відображення):
 - За цим принципом доходи вважаються реалізованими та облікованими тоді, коли товари або послуги надаються, а не тоді, коли гроші фактично отримані.
5. Принцип об'єктивності:

- Забезпечує незалежне та об'єктивне відображення фінансової інформації. Бухгалтерія повинна ґрунтуватися на об'єктивних фактах та документах, а не на суб'єктивних оцінках.

6. Принцип узгодженості:

- Фінансові звіти повинні бути складені з урахуванням історії попередніх періодів для забезпечення узгодженості та порівняння результатів.

7. Принцип вартості:

- За цим принципом активи та зобов'язання обліковуються за їхньою первісною вартістю, яку потім може змінюватися залежно від ринкових умов чи інших факторів.

8. Принцип достовірності:

- Фінансові звіти мають відображати справедливе та адекватне уявлення про фінансове становище та результати операцій підприємства, що є важливим для внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Ці принципи визначають загальні стандарти та норми для побудови бухгалтерського обліку, які сприяють забезпеченню достовірності та порівняння фінансової інформації підприємств.

Бухгалтерський фінансовий облік як економіко-правові системи суспільних відносин у межах господарюючого суб'єкта, власника, будується на основі теорії двоїстості – балансового методу.

Балансова інтерпретація побудови стану об'єктів (майна – активів та право власників суб'єктів – пасивів), зміни стану об'єктів (+ чи -) на основі операцій, які відбуваються під впливом господарських операцій у фінансовому обліку, затрат, доходів та визначення фінансових результатів. Здійснюється такий доказ у формі бухгалтерського балансу періоду та фінансової звітності.

Крім вищенаведених в побудові бухгалтерського фінансового обліку, «загальноприйнятими у міжнародній практиці є такі принципи:

Принцип історичної собівартості. В бухгалтерському обліку відображається історична собівартість (первинна, історична тощо) засобів,

тобто оцінка активів здійснюється, виходячи з фактичних витрат на їх придбання або виробництво.

Принцип постійності означає застосування обраної облікової політики протягом тривалого часу. Зміни обраних методів обліку та оцінки мають бути обґрунтовані і докладно описані в поясненні (примітках) до фінансової звітності. Це стосується методів нарахування амортизації основних засобів нематеріальних активів, малоцінних предметів, створення резервів, методів обліку затрат виробництва, методів оцінки майна тощо.

Принцип нарахування означає момент визнання доходів і витрат. За цим принципом доходи і витрати відображаються в обліку в тому періоді, в якому вони були нараховані, тобто зроблені чи здійснені, незалежно від того, коли фактично було отримано чи сплачено гроші.

Принцип продажу (реалізації). За цим принципом доходи від реалізації продукції, робіт, послуг обліковують, коли виконано договірні зобов'язання та надіслано рахунок клієнтові. Іншими словами, моментом реалізації та визначення доходу від реалізації є момент відвантаження продукції і переходу права власності на неї від постачальника до клієнта.

Принцип обачливості (обережності), консерватизму. За цим принципом доходи обліковуються, коли можливість їх отримання стає цілком визначеною подією, фактом, тоді як витрати та втрати повинні відображатись, коли їх здійснення є ймовірною, можливою подією.

Принцип відповідності – це принцип розмежування доходів і витрат між періодами та узгодження (відповідності) доходів звітного періоду з витратами, завдяки яким одержано ці доходи. Облік доходів за даний звітний період здійснюється за принципом нарахування та реалізації. Витрати даного звітного періоду – це ті витрати, що пов'язані з господарською діяльністю, яка зумовила отримання доходів у даному періоді. Принцип має велике значення для правильного визначення фінансових результатів звітного періоду» [51].

Основною метою фінансового обліку є складання форм звітності, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського

обліку України для інформування про економічні показники й фінансові результати власних менеджерів і зовнішніх осіб, які зацікавлені у діяльності підприємства. Такі показники є обов'язковими для опублікування в пресі й не становлять комерційної таємниці.

«Лише на основі даних фінансового обліку можна скласти баланс, який служить для аналізу структури активів, зобов'язань та власного капіталу, визначення наявності власних оборотних коштів (робочого капіталу), прибутковості, платоспроможності та інших показників» [39].

Отже, фінансовий облік є важливою складовою загальної інформаційної системи підприємства, яка дає можливість визначати його фінансовий стан.

«Фінансовий облік розробляє методологію облікового процесу, визначає процедури обробки даних, починаючи від первинних документів і закінчуючи показниками фінансової звітності.

Концептуальні основи фінансового обліку необхідно враховувати при розробці облікової політики підприємства, під якою розуміють сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються у роботі бухгалтерів для правильного і неупередженого відображення даних у фінансових звітах.

Облікова політика визначає форми і методи бухгалтерського обліку, формується власником (керівником) і головним бухгалтером, виходячи із загальних принципів методології та організації обліку й конкретних умов діяльності підприємства» [39].

На перший погляд, питання щодо визнання фінансової звітності як інформаційної бази для фінансового аналізу і прийняття управлінських рішень є зрозумілим в певній мірі.

«Фінансова звітність містить інформацію про бухгалтерський баланс – активи, зобов'язання і капітал. Активи являють собою ресурси підприємства, які придбані для того, щоб отримати від їх подальшого використання економічні вигоди. Так, реалізувавши готову продукцію, на яку витрачені ресурси (запаси, працю, техніку), потрібно не тільки компенсувати витрати, а й реалізувати продукцію з прибутком.

Пасиви являють собою довгострокові чи поточні зобов'язання підприємства, які потрібно вчасно погасити. У випадку затримки з погашенням зобов'язань нараховуються штрафи, пені, неустойки кредиторам, що обумовлено умовами договору.

Капітал підприємства вимірюється сумою що визначає різницю між сумою активів та пасивів» [34].

Баланс розкриває три складові – активи, зобов'язання і капітал за статтями, що передбачені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». «У балансі наводяться дані на початок року і на дату складання балансу протягом наступного господарського року, який починається з 1 січня і триває до 31 грудня.

У балансі відображаються події минулих періодів, але за допомогою економічного аналізу можна виміряти міру відхилень за період за всіма статтями, які наводяться у ньому; аналізується абсолютна і відносна динаміка показників; структура активів, зобов'язань та капіталу; відношення одних статей балансу до інших, або одних розділів до інших; робляться висновки щодо поліпшення цих показників та виявляють фактори впливу на них» [30].

Відзначимо що певні показники діяльності підприємства не можна визначити без складання балансу.

«Аналіз фінансової звітності за ряд періодів дає можливість виявити тенденції зростання (розширення) чи згортання (звуження) діяльності, оцінити окремі показники і прийняти рішення менеджерам, інвесторам, фінансистам, банківським працівникам, власникам та всім зацікавленим особам щодо вибору варіанту дій, які стосуються підприємства.

Зрозуміло, що відстеження минулих подій дає можливість бачити тенденції, і на їх основі методом екстраполяції передбачити майбутній стан підприємства. Названий метод не завжди дає добрі результати, тому на допомогу традиційній методиці економічного аналізу залучаються економіко-математичні методи досліджень» [19].

«Фінансові звіти мають таку назву не тому, що містять дані для фінансових, статистичних, банківських чи інших зовнішніх органів управління, а тому, що формуються у системі фінансового обліку. Метою останнього є трансформування первинних облікових даних у корисну інформацію для користувачів, яка розкривається у стандартних фінансових звітах та прийняття ними виважених управлінських рішень.

Фінансовий облік дає інформацію для управління, яка використовується для прийняття рішень на основі розрахунків економічних показників.

Фінансовий облік збирає та обробляє дані про факти господарської діяльності, трансформує їх в інформацію та забезпечує нею управлінський апарат і зовнішніх користувачів, які вивчають наслідки раніше ухвалених рішень. Отже, фінансовий облік забезпечує зворотній зв'язок між господарською системою підприємства та управлінням» [40].

Облік є системою сервісного забезпечення управління необхідною інформацією про фактичний стан об'єкта управління.

«Фінансова звітність у ринковій економіці служить засобом регулювання ринку цінних паперів, переливу капіталів і менш привабливих сфер діяльності у більш привабливі, що сприяє оздоровленню економіки через розподіл фінансових ресурсів. Сьогодні фінансова звітність стає настільки суспільно значущою, що без неї не може функціонувати економіку інформатизованого суспільства, яке приходить на зміну індустріальному.

Фінансова звітність, в принципі, повинна містити мінімально необхідну інформацію для задоволення потреб тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб» [56].

Фінансова звітність складається з таких форм:

- Балансу (звіту про фінансовий стан) (далі - баланс);
- Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід);
- Звіту про рух грошових коштів;
- Звіту про власний капітал;
- Приміток до річної фінансової звітності.

«У сукупності ці звіти достатньо характеризують господарську діяльність, фінансові результати й фінансовий стан підприємства, фінансову стійкість підприємства, а при ретельному аналізі показника в користувачі можуть виявити позитивні чи негативні тенденції явищ чи процесів, що відбуваються на підприємстві. В той же час показники собівартості продукції, рентабельності, витрат у розрізі окремих видів продукції у звітах не наводяться, оскільки становлять комерційну таємницю. Тому користувачеві доводиться приймати рішення в умовах певного рівня ентропії (невизначеності), що посилює ризик з вкладання капіталу в інвестиції. Користувачі збирають додаткову інформацію про підприємство, яке їх приваблює, з різних джерел (приміток до фінансової звітності, публікацій у пресі, відгуків конкурентів, даних рейтингів серед споріднених підприємств, додатків до звітів). Додаткова інформація якоюсь мірою зменшує рівень ентропії та ризику» [45].

Фінансова звітність підприємства покликана задовольнити всіх користувачів необхідною інформацією.

2.2. Облік стану матеріальних і грошових активів підприємства

Одним із джерел покращення фінансових результатів діяльності і фінансової стійкості будь-якого підприємства є раціональне використання виробничих запасів, оскільки вартість матеріальних ресурсів є визначальною в собівартості продукції досліджуваного підприємства.

Запаси, як правило, є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Запаси відносяться до складу оборотних активів, тому що можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу.

Елементи, які включаються до складу запасів, залежать від особливостей підприємства. Запаси поділяються на виробничі і товарні.

«Виробничі запаси – придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві. В процесі виробництва

виробничі запаси використовуються неоднаково. Деякі з них повністю споживаються у технологічному процесі (сировина і матеріали), інші – змінюють тільки свою форму і розмір (мастильні матеріали, фарби), треті – входять до складу виробу без будь-яких зовнішніх змін (запасні частини), четверті – лише сприяють виготовленню виробів, але не включаються до їх маси або хімічного складу.

Товарні запаси – придбані підприємством товари, призначені для подальшого перепродажу. При цьому підприємство, як правило, не вносить суттєвих змін до їх фізичної форми, вже при закупці у постачальника вони є готовою продукцією» [46].

«До складу запасів включаються всі товарно-матеріальні цінності, якими підприємство володіє на певну дату, незалежно від місця їх знаходження. Предмети, що є власністю інших фізичних та юридичних осіб і знаходяться на території, що належить підприємству не є запасами підприємства» [46].

Структура запасів подана в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура П(С)БО 9 “Запаси”

Загальні положення п.1-4	Визначається сфера дії положення та терміни, що в ньому використовуються.
Визначення та первісна оцінка запасів п.5-15	Наводиться порядок визначення запасів активами, склад запасів для цілей фінансового обліку, порядок визначення первісної вартості запасів при їх надходженні.
Оцінка вибуття запасів п.16-23	Характеризуються методи оцінки при вибутті запасів
Оцінка запасів на дату запасів на дату балансу п.24-28	Наводиться порядок оцінки запасів на дату складання звітності (за первісною вартістю або чистою вартістю реалізації) та уцінки запасів.
Розкриття інформації про запаси у примітках до фінансової звітності	Визначається інформація, яка обов’язково наводиться в примітках до фінансової звітності.

Методологічні засади формування в фінансовому обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”.

Запаси «визнаються активом за таких мов:

- якщо існує ймовірність того, що підприємство одержить в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням (майбутня економічна вигода, втілена в актив, є потенціалом, який може сприяти надходженню грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство);

- їх вартість може бути достовірно визначена.

Якщо хоч одна з вимог не може бути виконана, то такі виробничі запаси не відображаються в балансі, а є витратами періоду» [46].

Таким чином, не всі виробничі запаси визнаються активами, а отже, не можуть обліковуватися в складі запасів і не будуть відображатись в складі активів при складанні фінансової звітності. Наприклад, «товарно-матеріальні цінності, придбані для благодійної діяльності або для задоволення особистих потреб працівників підприємства подарунки тощо, не є активами. Вартість таких матеріальних цінностей слід обліковувати як інші витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Під виробничими запасами розуміють активи, які використовуються для подальшого продажу, споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [46].

«Від поняття виробничих запасів слід відрізнити поняття матеріальних ресурсів. Матеріальні ресурси – це засоби виробництва, які включають засоби праці та предмети праці. Тобто поняття матеріальних ресурсів є більш широким поняттям, ніж виробничі запаси, адже останні включають лише предмети праці.

Для організації обліку виробничих запасів важливу роль відіграє їх класифікація за призначенням та роллю в утворенні продукту праці. Розрізняють економічну та технічну класифікацію. У класифікацію виробничих запасів покладена їх роль у виробничому процесі» [66].

В основу економічної класифікації виробничих запасів покладено їх значення для процесу виробництва. Першу групу називають основними матеріалами, другу – допоміжними. Зі складу основних матеріалів виокремлюють куповані напівфабрикати.

«В залежності від того, яку роль відіграють різноманітні виробничі запаси в процесі виробництва продукції, робіт і послуг вони поділяються на такі групи: сировина й матеріали; купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; паливо; тара й тарні матеріали; будівельні матеріали; запасні частини; незавершене виробництво» [50].

Сировина й матеріали утворюють речовинну основу створеного в процесі виробництва продукту. Вони, як правило, повністю споживаючись у виробничому циклі, змінюють свою первісну форму. Поділ матеріалів на основні та допоміжні має умовний характер і часто залежить не лише від їх особливих властивостей, й від кількості, що використовується на виробництво різних видів продукції.

Допоміжні матеріали не утворюють речовинної основи створеного продукту. Допоміжні матеріали можуть приєднуватись до основних матеріалів для підвищення споживчих властивостей виготовленого продукту і надання певних якостей, споживатися засобами праці для підтримання їх в робочому стані, використовуються для забезпечення нормального руху процесу виробництва і господарських потреб підприємства (наприклад: обслуговування електроосвітлювальних мереж, витрачання матеріалів для ремонтних цілей і т.п.).

Паливо, запасні частини, тара по своїй ролі у виробничому процесі є допоміжними матеріалами. Але, приймаючи до уваги значну питому вагу в складі виробничих затрат, в обліку вони виділяються в самостійні класифікаційні групи.

Паливо за своїм призначенням і умовам використання у виробництві поділяється на енергетичне, технологічне і паливо для господарських потреб.

Запасні частини на підприємстві використовуються для ремонту і мають суворо цільовий характер використання. Вони призначені для підтримки обладнання і машин в робочому стані.

Незавершене виробництво виступає у вигляді незакінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів.

Напівфабрикати – це сировина і матеріали, які пройшли певні стадії обробки, але ще не є готовою продукцією.

Тара призначена для упаковки і збереження якості матеріалів і готової продукції, зберігання. Розрізняють два основні її види: інвентарну і неінвентарну. До інвентарної тари відносяться предмети, які обслуговують виробництво довготривало. Вона обліковується в залежності від вартості і строків служби або в складі основних засобів по групі “Виробничий інвентар і пристосування” або в складі тари. Неінвентарна тара обліковується в складі виробничих запасів, вона призначена для упакування готової продукції і реалізується разом з нею.

Ринкові умови господарювання вимагають від суб’єктів підприємницької діяльності обдуманого та виваженого поведінки у конкурентному середовищі. Ринок не є сталим: змінюються умови проведення господарських операцій, змінюються ціни під впливом коливань попиту та пропозиції, а також інфляції. Часто одні і ті ж матеріальні ресурси з однаковими споживчими характеристиками доводиться купувати за різними цінами, здійснюючи при цьому неоднакові за величиною витрати на придбання.

Оцінка виробничих запасів є важливою умовою організації обліку, адже вона впливає на достовірність фінансових результатів підприємства.

«Оскільки рух виробничих запасів відбувається в процесі господарювання постійно, тому в поточному обліку, як правило, застосовуються облікові ціни (заздалегідь встановлені, фіксовані). В якості облікових цін можна використовувати планову собівартість придбання або середні купівельні ціни (розраховуються сума і процент відхилення фактичної собівартості від вартості за обліковими або плановими цінами за основними групами запасів)» [46].

При списанні запасів на виробництво або для інших потреб застосовується один із наведених методів, що передбачені НП(С)БО 9 «Запаси». Підприємство має право вибрати один із варіантів методу оцінювання та обрати одну з систем обліку: постійну або періодичну.

«Запаси відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Придбані (одержані) підприємством запаси зараховують за первісною вартістю, яка потім може змінюватися, тому в процесі зберігання запаси оцінюються за балансовою вартістю. Згідно з принципом обачності вартість активів не повинна завищуватися» [46]. Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» «балансова вартість – це найменша з двох оцінок: первісна або чиста вартість реалізації, яка визначається розрахунковим шляхом за кожним об’єктом аналітичного обліку» [46].

Етапи руху вартості виробничих запасів представлені за допомогою наступної схеми:

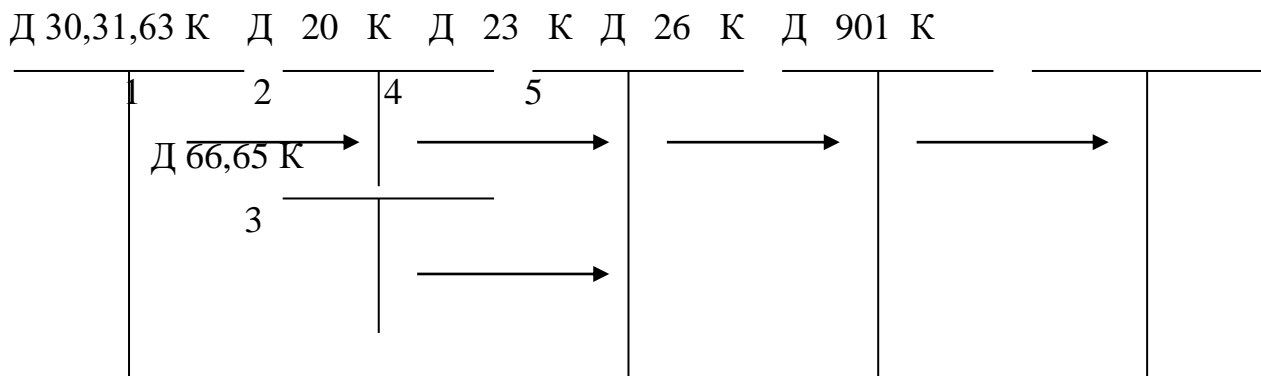

Рис. 2.1. Етапи руху вартості запасів

1. Придбання виробничих запасів (за грошові кошти у постачальника).
2. Витрачання виробничих запасів у виробництві.
3. Використання у виробництві.
4. Завершення виробництва продукції (оприбуткування на складі)
5. Продаж готової продукції (списання собівартості реалізації).

«Аналітичний облік виробничих запасів ведеться на складах за допомогою карток складського обліку, які розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях.

На підставі залишків на перше число місяця, які виводяться по кожному номенклатурному номеру обліку залишків запасів (сальдові відомості), які

використовуються для порівняння даних аналітичного і синтетичного обліку виробничих запасів» [27].

Синтетичний облік по рахунку 20 “Виробничі запаси” ведуть у Журналі 5 (5А) і відомості 5.1.

В процесі господарської діяльності підприємства здійснюють різноманітні грошові операції. Порядок ведення касових операцій у національній валюті поширюється на всі юридичні особи, незалежно від форм власності і виду діяльності. Правильна побудова обліку грошових коштів дає змогу забезпечити інформацію про їх наявність, цілеспрямованість використання та контроль за зберіганням.

«Оснoву обліку грошових коштів зумовлює їх класифікація – за призначенням та за місцем зберігання. За призначенням грошові кошти поділяються на кошти для обороту, оборотні та для спеціального призначення необоротні. За місцем зберігання – на грошові кошти в банку, касі підприємства у підзвітних осіб, у контрагентів (видані аванси), вкладені у еквіваленти цінні папери тощо.

Згідно з діючим положенням, усі грошові кошти підприємств, що призначенні для здійснення господарської діяльності, мають зберігатися на рахунках у банку. Важливим елементом побудови обліку грошових та їх еквівалентів є система рахунків. Об’єктом обліку операцій по рахунках в банку є вільні грошові кошти підприємства в національній та іноземній валюті, які знаходяться в установах банків» [22].

Синтетичний та аналітичний облік операцій в національній і іноземній валютах на перерахованих вище поточних рахунках ведуть в Журналі 1 за кредитом рахунків 30 “Готівка”, 31 “Рахунки в банках”, 33 “Інші кошти” та у відомостях 1.2.-1.3. Записи в журналі 1 і відомостях можуть здійснюватися за 2-3 дні в хронологічному порядку на основі нагромаджувальних допоміжних відомостей із наступним перенесенням підсумків оборотів вказаних регістрів. Щодо операцій з купленими цінними паперами і векселями одержаними, то

зведений облік по рахунку 35 “Поточні фінансові інвестиції” ведуть в Журналі 4 і Відомості 4.2.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначає національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”.

«Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Відповідно до виникнення і строків погашення розрізняють довгострокову і поточну дебіторську заборгованість.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума. Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються проценти, відображається в балансі за їхньою теперішньою вартістю. Теперішньою вартістю є сума, яка підлягає отриманню, що визначена за відповідною поточною відсотковою ставкою за вирахуванням резерву сумнівних боргів та витрат на отримання дебіторської заборгованості в разі потреби» [31].

«Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Для обліку довгострокової дебіторської заборгованості використовують рахунок 18 “Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи”. Аналітичний облік довгострокової дебіторської заборгованості ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення і погашення.

Поточною дебіторською заборгованістю вважається заборгованість, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [31]

Для обліку поточної дебіторської заборгованості призначені рахунки класу 3 “Кошти, розрахунки та інші активи”: 34 “Короткострокові векселі

одержані”, 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками”, 37 “Розрахунки з іншими дебіторами”.

Аналітичний облік ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення.

Синтетичний облік дебіторської заборгованості по вказаних рахунках ведуть у Журналі 3, аналітичний за окремими субрахунками – у Відомостях до нього. У кінці місяця кредитові обороти Журналу 3 до Головної книги.

2.3. Облік власного капіталу, резервів і прибутку підприємства

Поняття “капітал” досить поширене як в економічній теорії, так і в економічній практиці. «Глибинна суть даної категорії може бути розкрита лише за умови розгляду капіталу в діалектичній єдності обох його сторін: матеріально-речової й суспільної. Такий підхід дає можливість зрозуміти, що капітал – це не просто сукупність речей (засобів виробництва, золота, готових товарів тощо), а сума вартостей, тобто величин суспільних. Але не всяка сума вартостей є капіталом.

Отже, капітал – це не просто сума вартостей, а певні виробничі відносини, при яких знаряддя праці, гроші, товари служать знаряддям привласнення частини чужої неоплаченої праці. Саме тому капітал – це не річ, а певні суспільні, належні певній історичній формації суспільства виробничі відносини, які представлені в речі й надають цій речі специфічного суспільного характеру» [15].

Як зазначалося раніше, капітал, як і будь-яка економічна категорія, має речовий зміст і суспільну форму. В їх діалектичній єдності розкривається глибинна сутність цієї категорії. Розгляд процесу збільшення вартості проявляє суть і зміст капіталу. Гроші самі по собі не є капітал, вони можуть перетворитись в капітал, коли знаходять на ринку продавця робочої сили і авансують на її придбання.

Власник (приватна особа, колектив засновників, держава тощо) у момент організації (створення підприємства, організації, установи) вносить частину засобів у розмірі потреби. За рахунок цих джерел підприємство придбаває (або одержує) необхідні предмети для здійснення своєї діяльності. Таким чином, джерелами утворення майна є:

- власні (постійні) кошти – власний капітал (право власності засновників);

- тимчасово залучені кошти – залучений капітал (позичені та суспільні кошти).

«Власні (постійні) – це спільна назва джерел засобів, що їх отримують державні підприємства від держави, а приватні підприємства – від особи (або колективу осіб), яка їх створила (засновника). Такі засоби закріплюються на весь час існування, а тому називаються постійними.

Тимчасово залучені (позичені) засоби (зобов'язання) – це спільна назва джерел засобів, залучених на певний, порівняно невеликий період (що і визначає їх назву). Потреба в тимчасовому залученні капіталу настає, оскільки створюються запаси матеріальних цінностей, матеріалів сезонного зберігання, відбуваються затримки з реалізацією виготовленої продукції не з вини господарства. Основне джерело за рахунок якого покриваються додаткові потреби господарства, є позички банку. Іншим важливим тимчасовим джерелом поповнення засобів є зобов'язання – кредиторська заборгованість, виникнення якої зумовлено діючими розрахунковими взаємовідносинами: отримані від постачальників матеріальні цінності або ж надані ними послуги можуть оплачуватись дещо пізніше, ніж виникає зобов'язання сплати. Тому з часу придбання цінностей і до моменту їх оплати господарство користується засобами постачальника і має перед ним зобов'язання щодо розрахунків» [51, с.32-33].

«Майно підприємства складається з різноманітних матеріальних, нематеріальних та фінансових ресурсів – носіїв прав власності окремих суб'єктів, а також частки інвестованих коштів. Власний капітал є гарантією

організації бізнесу. Він показує частку майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних засобів підприємства. На цьому етапі підприємство ще не має зовнішньої заборгованості, тому його власний капітал дорівнює вартості активів підприємства:

Власний капітал = Активи підприємства» [4].

В процесі господарської діяльності підприємство співпрацює зі своїми контрагентами (постачальниками, підрядниками), утворюючи при цьому поточні зобов'язання за взаємними розрахунками та заробітною платою, а також перед державою – за податками.

«Підприємство як юридична особа є власником усього майна та інших активів, набутих ним на законних підставах. Однак право власності підприємства на набуті ним активи та право власності засновників (учасників) підприємства відрізняються за своїм обсягом, оскільки право вимоги щодо активів підприємства мають також його кредитори. При цьому боргові зобов'язання перед кредиторами підприємства задовольняються за рахунок активів підприємства в першочерговому порядку» [4].

Таким чином, для визначення вартості власного капіталу (тобто капіталу, який належить власникам підприємства) необхідно вирахувати з вартості його активів суму зобов'язань підприємства:

Власний капітал = Активи підприємства - Зобов'язання підприємства

Це рівняння показує визначену на конкретну дату вартість частки активів підприємства, яка залишиться у власності його засновників (учасників) за умови погашення боргів підприємства і є основним для загального визначення поняття власного капіталу. Тобто, якби на підприємстві не було боргів, то сума власного капіталу дорівнювала б його активам.

Співвідношення між капіталом і зобов'язаннями в різних підприємствах не однаково. Чим більшу частку займає власний капітал в активах підприємства, тим вища його незалежність. Власний капітал є основою для здійснення діяльності підприємств. Він показує ступінь незалежності та впливу

його власників на підприємство. Формується власний капітал за рахунок внесків власників та накопичення сум доходу від діяльності підприємства .

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Власний капітал відображається в Балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни.

У зв'язку з цим оцінка власного капіталу визначається оцінкою відповідних активів і зобов'язань. Для обліку елементів власного капіталу в бухгалтерському обліку використовують рахунки четвертого класу Плану рахунків, зокрема рахунок 40 “Зареєстрований (пайовий) капітал”, 41 “Капітал у дооцінках”, 42 “Додатковий капітал”, 43 “Резервний капітал”, 44 “Нерозподілений прибуток (непокріті збитки)”, 45 “Вилучений капітал”, 46 “Неоплачений капітал”. За кредитом рахунків відображається збільшення відповідних його елементів, а за дебетом – зменшення. Деякі рахунки та субрахунки класу чотири не мають самостійного значення для визначення елементів капіталу, а саме: 45 “Вилучений капітал”, 46 “Вилучений капітал та 443 “Прибуток, використаний у звітному періоді”. Рахунки 45 “Вилучений капітал” та 46 “Неоплачений капітал” можуть мати лише дебетовий залишок і регулюють суму оплаченого капіталу шляхом вирахування залишків за цими рахунками із сум, що накопичені за кредитом рахунків 40 “Статутний капітал”. Сальдо субрахунків 441 “Прибуток нерозподілений” та 442 “Непокріті збитки” формується при розрахунку фінансових результатів діяльності підприємства щомісяця або наприкінці року залежно від обраної облікової політики. На субрахунку 443 “Прибуток, використаний у звітному періоді” відображається розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів); виплати процентів за облігаціями; відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді. В кінці року цей субрахунок закривається на субрахунок 441 “Прибуток нерозподілений” або на дебет субрахунку 442 “Непокріті збитки”.

Таким чином, власний капітал втілює в собі частину активів підприємства, яку без будь-яких умов та обмежень можна визнати власністю підприємства.

На зміни в капіталі впливають багато факторів, які виникають у процесі господарської діяльності господарюючого суб'єкта, таких як: отримання чистого прибутку (збитку) за звітний період, розподіл прибутку та ін.

Іноді, для безперервної господарської діяльності підприємства залучають позикові кошти. Одним з найлегших способів залучення таких коштів – банківське кредитування.

«Кредити – це кошти та матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під процент» [30].

Кредитування підприємств здійснюється установами банків, які діють на території України. Взаємовідносини по кредитах регулюються Законом України “Про банки і банківську діяльність” та іншими нормативними документами».

Зазвичай, кредити видаються для поповнення власних обігових коштів, придбання основних виробничих фондів і нематеріальних активів, капітальне будівництво та на інші цілі.

Банк видає кредит, коли впевнений у кредитоспроможності підприємства або в прибутковості заходу, який він фінансує. За користування кредитом банк нараховує проценти (відсотки) по встановлених ставках.

Для обліку кредитних операцій використовують такі рахунки: 50 “Довгострокові позики”, 60 “Короткострокові позики”. По відношенню до балансу ці рахунки пасивні: по кредиту відображають одержання кредитів та інших позикових коштів, а по дебету – їх погашення.

Аналітичний облік короткострокових, середньострокових і довгострокових позик ведуть за позикодавцями (банками) в розрізі кожного кредиту (позики) окремо та строками їх погашення.

Облік господарських операцій, що відображаються на рахунках 50 “Довгострокові позики” і 60 “Короткострокові позики”, здійснюють у Журналі 2, який відкривається на місяць.

Наприкінці місяця кредитові обороти рахунків 50,60 з Журналу 2 переносять до Головної книги. Обороти за дебетом рахунків позик в Головну книгу будуть занесені при рознесенні сум інших журналів з кредиту відповідних рахунків.

Висновки до розділу 2

Дослідивши методологію облікового забезпечення фінансової стійкості підприємства можемо констатувати, що особливими (значимими в організації управління) об’єктами обліку і контролю на підприємстві є: виробничі запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість, власний капітал, позики та кредити банків та інші.

Позитивним в діяльності підприємства рахується оптимізація виробничих запасів достатнє надходження незначних коштів від операційної діяльності, оскільки основною метою будь-якого підприємства є виробництво і реалізація продукції (робіт, послуг). Тому рух коштів від основної діяльності повинен займати найбільшу питому вагу в грошовому потоці. В противному разі, нерациональна політика в цих напрямках веде до погіршенню фінансового стану підприємства.

Власний капітал це ті активи підприємства, які можна визнати власністю підприємства. Власний капітал не слід ототожнювати з зобов’язаннями підприємства і коштами, що резервуються для виконання певних цілей (програм). До власного капіталу не відносять також одержані доходи у звітному періоді, які підлягають включенню до доходів у майбутніх звітних періодах.

На зміни в капіталі впливають багато факторів, які виникають у процесі господарської діяльності господарюючого суб’єкта, таких як: отримання чистого прибутку (збитку) за звітний період, розподіл прибутку, переоцінка необоротних активів, внески учасників, вилучення капіталу та ін.

РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз основних показників оцінки стану, структури й ефективності використання активів і пасивів підприємства

Аналіз структури капіталу є передумовою для визначення ефективності його використання.

Для аналізу використання оборотного капіталу ПАТ “Рівень” складемо порівняльний аналітичний баланс, до якого введемо основні агреговані показники бухгалтерського балансу підприємства. Далі, визначимо співвідношення власного і позикового капіталів. Проведемо структурний та динамічний аналіз оборотних активів. Дамо загальну оцінку фінансовому стану підприємства.

Аналіз оборотних активів будемо проводити в такій послідовності:

1. Визначаємо абсолютну величину оборотних активів на початок і кінець аналітичного періоду.

Обчислюємо абсолютне і відносне відхилення суми оборотного капіталу в досліджуваному періоді та зміну його питомої ваги в загальній сумі активів.

2. По кожному виду оборотних активів обчислюємо абсолютну і відносну зміни.

3. Обчислюємо показники питомої ваги кожного виду оборотних активів, а також їх абсолютні та відносні зміни за аналітичний період.

4. Оцінюємо зміни, що відбулися з обсягом і структурою оборотних активів за аналітичний період.

5. Визначимо власні оборотні кошти підприємства.

6. Проаналізуємо забезпечення підприємства власних оборотних коштів.

«Стан оборотних коштів підприємства характеризується насамперед наявністю їх на певну дату. Недосконалість поданої інформації в балансі, де

розміщені оборотні активи, найбільше виявляється при визначенні власних оборотних коштів, де надзвичайно важливо визначати їх правильно, оскільки наявність власного оборотного капіталу свідчить про спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання та розширити подальшу діяльність» [15].

1) Визначимо наявність власних оборотних коштів підприємства на початок і на кінець звітного періоду.

Відповідно до НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” наявність власних оборотних коштів підприємства визначається як різниця між підсумком розділу I пасиву балансу “Власний капітал” та підсумками розділу I активу балансу “Необоротні активи”.

Отже, із суми розділу I пасиву балансу “Забезпечення наступних витрат і платежів” розраховуємо суму показників розділу I активу “Необоротні активи”.

$$\mathbf{ВОК_{поч.} = ВК_{поч.} + Заб.НВП_{поч.} - НА_{поч.}} \quad (3.1),$$

де ВОК_{поч.} – власний оборотний капітал на початок звітного періоду;

ВК_{поч.} – власний капітал на початок звітного періоду;

Заб.НВП_{поч.} – забезпечення наступних витрат і платежів на початок звітного періоду;

НА_{поч.} – необоротні активи на початок звітного періоду.

2) Підставимо у формулу (3.1) дані ВАТ «Рівень» з балансу:

$$\mathbf{ВОК_{поч.} = 2372 - 2941 = -569;}$$

$$3) \quad \mathbf{ВОК_{кін.} = ВК_{кін.} - ЗабНВП_{кін.} - НА_{кін.},} \quad (3.2)$$

де ВОК_{кін.} – власний оборотний капітал на кінець звітного періоду;

ВК_{кін.} – власний капітал на кінець звітного періоду;

Заб.НВП_{кін.} – забезпечення наступних витрат і платежів на кінець звітного періоду;

НА_{кін.} – необоротні активи на кінець звітного періоду.

4) Підставляємо у формулу (3.2) дані з балансу (ф. № 1):

$$\mathbf{ВОК_{кін.} = 2752 - 3088 = -336}$$

5) Визначимо наявність власних оборотних коштів за методом, рекомендованим Аудиторською палатою України як різницю між оборотними активами і поточними зобов'язаннями на початок і кінець періоду (за рядками балансу 260 і 620):

$$\text{ВОК}_{\text{поч.}} = \text{ОА}_{\text{поч.}} - \text{ПЗ}_{\text{поч.}}, \quad (3.3),$$

де $\text{ВОК}_{\text{поч.}}$ – власні оборотні кошти на початок звітної періоду;

$\text{ОА}_{\text{поч.}}$ – оборотні активи на початок звітної періоду;

$\text{ПЗ}_{\text{поч.}}$ – поточні зобов'язання на початок звітної періоду.

6) Підставимо у формулу (3.3) дані з балансу (ф. № 1):

$$\text{ВОК}_{\text{поч.}} = 3712 - 4282 = - 569$$

$$7) \quad \text{ВОК}_{\text{кін.}} = \text{ОА}_{\text{кін.}} - \text{ПЗ}_{\text{кін.}}, \quad (3.4),$$

де $\text{ВОК}_{\text{кін.}}$ – власні оборотні кошти на кінець звітної періоду;

$\text{ОА}_{\text{кін.}}$ – оборотні активи на кінець звітної періоду;

$\text{ПЗ}_{\text{кін.}}$ – поточні зобов'язання на кінець звітної періоду.

8) Підставимо у формулу (3.4) дані з балансу (ф. № 1):

$$\text{ВОК}_{\text{кін.}} = 5725 - 6061 = - 336.$$

Як бачимо, за цим алгоритмом розрахунку власних оборотних коштів, наявність розділу III активу Балансу, де містяться і оборотні активи, не враховується.

Одержані результати за проведеними методиками занесемо в таблицю 3.1.

Таблиця 3.1

Розмір власних оборотних коштів ПАТ “Рівень” у 2021 – 2022 рр.

№ з/п	Формула розрахунку	Власні оборотні кошти, тис. грн.	
		На початок періоду	На кінець періоду
1	$\text{ВОК} = \text{ВК} + \text{ЗабНВП} - \text{НА}$ $= \text{рядок 380} + \text{рядок 430} - \text{рядок 080}$	- 569	- 336
2	$\text{ВОК} = \text{ОА} - \text{ПЗ} = \text{рядок 260} - \text{рядок 620}$	- 569	- 336

З таблиці, бачимо нестачу власних оборотних коштів на підприємстві. Причинами нестачі власних оборотних коштів є підвищення цін на сировину,

енергоносії, збільшення дебіторської заборгованості, несвоєчасне фінансування приросту нормативу оборотних коштів. Підприємство змушене було взяти кредити.

На основі даних фінансової звітності оцінюємо джерела формування, структуру та розміщення оборотного капіталу підприємства. Проведемо аналіз змін у структурі активу і пасиву підприємства (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Аналіз майна підприємства та джерел його фінансування

Показники	2021		2022		Відхилення		
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	± Δ (гр.4 – гр.2)	у % (гр.5 – гр.3)	Темп (гр.6- гр.1)
АКТИВ							
I. Необоротні активи	2941	44,2	3088	35,04	+ 147	- 9,16	+ 5
Основні засоби	2884	43,34	3035	34,44	+ 151	- 8,9	+ 5,24
II. Оборотні активи	3713	55,18	5725	64,96	+ 2012	+ 9,78	+ 54,18
Запаси	1683	25,29	2367	26,86	+ 684	+ 1,57	+ 40,64
Дебіторська заборгованість	1377	20,69	2396	27,19	1019	+ 6,5	+ 74
Грошові кошти та їх еквіваленти	14	0,21	49	0,56	+ 35	+ 0,35	+ 250
Інші оборотні активи	–	–	–	–	–	–	–
Усього майна	6654	100	8813	100	+ 2159	–	+ 32,45
ПАСИВ							
I. Власний капітал	2372	35,65	2752	31,23	+ 380	- 4,42	+ 16,02
Статутний капітал	620	9,32	1240	14,07	+ 620	+ 4,75	+ 100
Додатковий вкладений капітал	–	–	–	–	–	–	–
Резервний капітал	19	0,29	19	0,22	–	- 0,07	–
Нерозподілений прибуток	252	3,79	241	2,73	- 11	+ 1,06	- 4,37
II. Позиковий капітал	4282	64,25	6061	68,77	+ 1779	+ 4,42	+ 41,55
Довгострокові зобов'язання	–	–	–	–	–	–	–
Короткострокові кредити	747	11,22	550	6,24	- 197	- 4,98	- 26,37
Векселі видані	1785	26,83	1685	19,12	- 100	- 7,71	- 5,6
Кредиторська заборгованість	1103	16,58	3628	41,17	+ 2525	+ 24,59	+228,92
Усього джерел	6654	100	8813	100	+ 2159	–	+ 32,45

Актив балансу свідчить про розміщення оборотного капіталу, що є в розпорядженні підприємства. Дані, що містять пасив балансу, дають змогу визначити, які зміни відбулися в структурі власних та позикових коштів.

Дані, що містять пасив балансу, дають змогу визначити, які зміни відбулися в структурі власних та позикових коштів. Крім того, за пасивом балансу можна встановити, звідки взяли ці кошти і перед ким підприємство має борг.

Структуру майна і джерел фінансування ПАТ “Рівень” зобразимо на рисунку 3.1:

Необоротні активи 35 %	Власний капітал 31 %
Оборотні активи 65 %	Короткострокові зобов'язання 69 %

Рис. 3.1. Структура майна і джерел фінансування ПАТ “Рівень” у 2022 р.

За результатами аналізу даних, наведених у таблиці 3.2, простежується збільшення загальної вартості майна в 2022 р. більш як на 32 % в порівнянні з 2021 р., при цьому збільшення необоротних активів незначне 5 % (за рахунок збільшення основних засобів), тоді як оборотні активи збільшилися на 54,18 %. В той час збільшення оборотних активів відбулося за рахунок збільшення дебіторської заборгованості (на 74 %), запасів (на 40,64%), грошових коштів і їх еквівалентів (в три з половиною рази). Збільшилися також джерела формування майна.

За період, що аналізується, за рахунок стовідсоткового внеску до статутного капіталу суттєво збільшився (на 16,02 %) його розмір, порівняно з 2021 року, хоч в структурі балансу власного капіталу відбулось зменшення на 4,42 %.

При збільшенні в абсолютній сумі позикового капіталу на 1779 тис. грн. (на 41,55 % порівняно з 2021 роком) його частка в структурі пасиву зросла на 4,42 %. Збільшення позикового капіталу відбулося за рахунок збільшення в 2,3 рази (на суму 2525 тис. грн.) кредиторської заборгованості. В структурі пасиву кредиторська заборгованість збільшилася з 16,58 % в 2021 р. до 24,59 % в 2022 році.

Протягом вказаного періоду найбільшу частку в структурі майна займають оборотні активи (у 2021 р. – 55,18 %, у 2022 р. – 64,96 %). Частка майна в структурі необоротних активів має тенденцію до зменшення (у 2021 р. – 44,2 %, у 2022 р. – 35,04 %).

Щоб краще проаналізувати ситуацію, що склалась на підприємстві, розглянемо ефективність використання основних засобів. В 2022 рік підприємство придбало основних засобів на суму 1459 тис. грн. за рахунок цільового фінансування. За той же час вибуло основних засобів та нараховано зносу на суму 2926 тис. грн. В останні роки підприємство поповнювало основні за рахунок позик та частково як внесок до статутного капіталу підприємства. Така фінансова стратегія підприємства виправдана, оскільки основні засоби характеризуються повільними темпами обороту і, отже, повільною віддачою коштів, авансованих у них.

Що стосується оборотного капіталу, його частка в складі майна підприємства збільшилася на 9,78 % (з 55,18 до 64,96 %). Протягом періоду, що досліджується, оборотні активи підприємства були сформовані на 31,23 % (2022 р.) до 35,65 % (2021 р.) за рахунок власного капіталу, позикового, відповідно, на – 64,35 % і 68,77 %.

У результаті проведеного дослідження можна говорити, що на підприємстві склалася помірна агресивна політика, яка поєднує консервативну політику по оборотних активах з агресивною по джерелах фінансування. Варіаційна частина поточних активів покривається повністю кредиторською заборгованістю. Підприємство має середній ризик і середню віддачу.

«Для характеристики фінансового становища підприємства розраховується низка коефіцієнтів: коефіцієнт автономії, маневреність власного капіталу.

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюють за показниками ліквідності, які визначаються його можливістю покрити свої короткострокові зобов'язання:

- коефіцієнта покриття;
- коефіцієнта швидкої ліквідності;
- коефіцієнта абсолютної ліквідності;
- чистого оборотного капіталу.

Коефіцієнт покриття показує достатність ресурсів підприємства, які воно може використати для погашення своїх поточних зобов'язань.

Ліквідність поточних активів є головним чинником, який визначає ступінь ризику вкладання оборотних активів.

Ступінь ліквідності в цілому оборотних активів і кожної їх групи визначається як відношення відповідної частки оборотних активів до короткострокових зобов'язань.

Ліквідність балансу є одним з критеріїв оцінки фінансового становища підприємства акціонерами, банками, постачальниками та іншими партнерами» [9].

З метою проведення аналізу фінансової стійкості ВАТ «Рівень» використаємо таблицю 3.3.

Таблиця 3.3

Показники фінансової стійкості ПАТ “Рівень” за 2022 р.

№ з/п	Показники	Спосіб розрахунку	2021р.	2022р.	Відхилення ± Δ	Нормативне (рекомендоване) значення
1	Коефіцієнт автономії	$\frac{\text{власний капітал}}{\text{сума пасивів}}$ 1) $\frac{2372}{6654}$; 2) $\frac{2752}{8813}$	1) 0,36	2) 0,34	- 0,5	> 0,5
2	Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{оборотні активи}}{\text{поточні зобов'язання}}$ 1) $\frac{3713}{4282}$; 2) $\frac{5725}{6061}$	1) 0,87	2) 0,94	+ 0,7	> 1
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{оборотні активи} - \text{запаси}}{\text{поточні зобов'язання}}$ 1) $\frac{3713 - 1683}{4282}$; 2) $\frac{5725 - 2367}{6061}$	1) 0,47	2) 0,55	+ 0,8	Від 0,6 – 0,8
4	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{грошові кошти} + \text{короткострокові фінансові вкладення}}{\text{поточні зобов'язання}}$ 1) $\frac{14}{4282}$; 2) $\frac{49}{6061}$	1) 0,003	2) 0,008	+0,005	> 0 (від 0,25 – 0,35) збільшення
5	Маневреність власного капіталу	$\frac{\text{власний оборотний капітал}}{\text{власний капітал}}$ 1) $\frac{14}{2372}$; 2) $\frac{49}{2752}$	1) 0,06	2) 0,02	- 0,04	> 0 збільшення

Коефіцієнт автономії, який характеризує наявність власних коштів, необхідних для фінансової стабільності підприємства, його незалежності від позикових коштів, на підприємстві становить від 0,36 на початок до 0,31 – на кінець. Це свідчить про невисоку платоспроможність його.

Коефіцієнт покриття який показує ресурсів підприємства, які воно може використати для погашення своїх поточних зобов'язань недостатньо (менше норми – від 0,87 – на початок до 0,94 – на кінець).

Коефіцієнт швидкої ліквідності, який відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань (за умови своєчасного проведення розрахунку з дебіторами) наближений до норми (0,55 на кінець 2022 року).

Коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на те, що негайно сплачена може бути лише незначна (від 0,003 до 0,008) частина боргів підприємства, хоч збільшення цього коефіцієнта має позитивне значення.

Маневреність власного капіталу, тобто здатність його фінансувати поточну діяльність невисока, має тенденцію до зниження, підприємство має невисокий рівень фінансової стійкості.

Ефективність використання оборотних активів залежить від інтенсивності їх обертання і характеризується показниками оборотності. Для оцінки стану й ефективності використання оборотних активів використаємо таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

**Показники стану й ефективності використання оборотних коштів
на ПАТ “Рівень” за 2022 р.**

№ з/п	Показники	Спосіб розрахунку	2021р.	2022р.	Відхилення ± Δ	Нормативне (рекомендоване) значення
1	Забезпеченість оборотних активів готовими засобами платежу	$\frac{\text{грошові кошти}}{\text{оборотні активи}}$ 1) $\frac{14}{3718}$; 2) $\frac{49}{5725}$	1) 0,004	2) 0,009	+0,005	збільшення
2	Оборотність активів	$\frac{\text{виручка від реалізації товарів, робіт, послуг}}{\text{середня вартість активів за періодом}}$ 1) $\frac{13525}{6654}$; 2) $\frac{13668}{8813}$	1) 2,03	2) 1,55	- 0,48	збільшення

продовження таблиці 3.4

3	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$\frac{\text{собівартість реалізованої продукції}}{\text{середньорічна вартість матеріально – виробничих запасів}}$ 1) $\frac{13525}{2372}$; 2) $\frac{13668}{2367}$	1) 8,04	2) 5,77	- 2,27	Збільшення
4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{чиста виручка}}{\text{середньорічна вартість дебіторської заборгованості}}$ 1) $\frac{13525}{1377}$; 2) $\frac{13668}{2344}$	1) 9,82	2) 5,83	- 3,99	Збільшення
5	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{чиста виручка}}{\text{власний капітал}}$ 1) $\frac{13525}{2372}$; 2) $\frac{13668}{2752}$	1) 5,70	2) 4,97	- 0,73	Збільшення
6	Коефіцієнт завантаження	$\frac{\text{сума оборотних коштів}}{\text{обсяг реалізованої продукції}}$ 1) $\frac{3713}{13525}$; 2) $\frac{5725}{13668}$	1) 0,27	2) 0,42	+ 0,15	Збільшення
7	Прибутковість	$\frac{\text{прибуток}}{\text{сума оборотних коштів}}$ 1) $\frac{9}{3713}$; 2) $\frac{11}{5725}$	1) 0,0024	2) 0,0019	- 0,0005	< 0 Зменшення
8	Рентабельність	$\frac{\text{прибуток} \cdot 100\%}{\text{сума оборотних коштів}}$ 1) $\frac{9 \cdot 100\%}{3713}$; 2) $\frac{11 \cdot 100\%}{5725}$	1) 0,24	2) 0,19	- 0,05	< 0 Зменшення

Проаналізувавши результати даних таблиці 3.4 бачимо, що коефіцієнти оборотності активів, матеріальних запасів, власного капіталу, які характеризують використання кожного з цих показників, мають тенденцію до зниження на кінець звітного періоду, отже, оборотність їх знижується.

Зниження обороту оборотних коштів збільшує потребу в них, зменшує можливість вивільнення частини оборотних коштів для використання у економіці, або для додаткового випуску продукції. Унаслідок зменшення

швидкості обороту відносно збільшується потреба в запасах сировини, матеріалів, палива тощо, а отже – збільшується потреба в грошових ресурсах.

Коефіцієнт завантаження має непоганий показник. Він на кінець року збільшився на 0,15 і показує, що в 1 грн. реалізованої продукції авансовано 0,42 грн. оборотних коштів.

Розрахунок прибутковості на підприємстві показав, що на 1 грн. оборотних коштів припадає на кінець року 0,0019 грн. прибутку. Внаслідок чого прибутковість і рентабельність підприємства знизилась.

3.2. Аналіз стану виробничих запасів на підприємстві

На виробничі результати і фінансовий стан підприємства значно впливає стан і величина виробничих запасів. Запаси повинні бути оптимальними.

Накопичення великих запасів свідчить про спад ділової активності підприємства. Водночас нестача виробничих запасів також негативно впливає на фінансовий стан підприємства, оскільки зростають ціни за терміновість постачання, зменшується виробництво продукції у зв'язку з його перервним характером.

Щоб проаналізувати стан запасів на ПАТ “Рівень”, відобразимо структуру оборотних активів на підприємстві в динаміці відповідно до фінансової діяльності в таблиці 3.5.

Як бачимо з таблиці запаси мають найбільшу частку в структурі оборотних активів підприємства – 57,29 % у звітному році проти – 62,54 % у 2021 році. Запаси помітно збільшилися в абсолютній сумі на 958 тис. грн. (41,26 %), хоч за часткою в структурі зменшилися на 5,25 %. В розрізі запасів виробничі запаси займали 41,34 % в 2022 році в структурі оборотних активів. Як бачимо, щодо структури – виробничі запаси зменшилися на 3,98 %, в абсолютній сумі – збільшилися на 684 тис. грн. (в порівнянні з 2021 р. – на 40,64 %).

Таблиця 3.5

Динаміка структури активів на ПАТ “Рівень”

Найменування активу	2021 р.		2022 р.		Відхилення	
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%	± Δ (гр.4 – гр.3), тис. грн.	Темп (гр. 6 : гр. 2) · · 100%
1	2	3	4	5	6	7
Запаси всього, в тому числі:	2322	62,54	3280	57,29	+ 958	+ 41,26
виробничі запаси	1683	45,32	2367	41,34	+ 684	+ 40,64
незавершене виробництво	617	16,62	900	15,72	+ 283	+ 45,87
готова продукція	22	0,59	13	0,23	- 9	- 40,9
Дебіторська заборгованість	1377	37,09	2396	41,85	+ 1019	+ 74
Грошові кошти і їх еквіваленти	14	0,38	49	0,86	+ 35	+ 250
Оборотні активи всього	3713	100	5725	100	+ 2012	–

Незавершене виробництво займає в структурі оборотних активів також значну частку. Так, при загальному збільшенні в абсолютній сумі на 283 тис. грн. – в структурі оборотних активів незавершене виробництво зменшилося на 1,1 %.

Залишки готової продукції в порівнянні з попереднім роком знизилися в абсолютній сумі на 9 тис. грн. в структурі, темп знизився на 40,9 %. Зниження залишків продукції може свідчити про розширення ринків збуту, зростання попиту на продукцію, ритмічністю випуску і відвантаженням продукції.

Проаналізувавши таблицю 3.6 бачимо, що в структурі запасів найбільшу частину займають сировина і матеріали (47,5 %), які в структурі оборотних активів займають 27,21 %. Незавершене виробництво – в структурі запасів становить – 27,4 %, в структурі балансу – 15,72 % , а тара та матеріали – відповідно 21,9 % і 12,56 %.

Збільшення величини незавершеного виробництва та збільшення виробничих запасів в структурі запасів може свідчити про розширення виробництва.

Таблиця 3.6

Склад і структура запасів на ПАТ “Рівень” станом на кінець 2022 року

Найменування показників	Наявність запасів, тис. грн.	В структурі	
		До запасів всього, %	До оборотних активів, %
Сировина й матеріали	1558	47,5	27,21
Паливо	6	0,18	0,10
Тара і тарні матеріали	719	21,9	12,56
Запасні частини	34	1,04	0,59
Малоцінні і швидкозношувані предмети	50	1,5	0,87
Незавершене виробництво	900	27,4	15,72
Готова продукція	13	0,40	0,23
Запаси всього	3280	100	57,29
Оборотні активи	5725	-	100

Ефективність використання виробничих запасів досліджують за допомогою показників оборотності.

1) Швидкість обороту виробничих запасів визначаємо за формулою (3.5):

$$\text{Оборотність виробничих запасів} = \frac{\text{собівартість реалізованої продукції}}{\text{середня величина виробничих запасів}} \quad (3.5)$$

Підставимо у формулу (3.5) показники:

$$\text{Коб.вир.зап.}_2 = \frac{8968}{2367} = 3,79,$$

де Коб.вир.зап.₁ – коефіцієнт оборотності виробничих запасів в 2021 році;

Коб.вир.зап.₂ – коефіцієнт оборотності виробничих запасів в 2022 році.

2) Строк збереження запасів обчислюють за формулою:

$$\begin{aligned} \text{Строк збереження виробничих запасів} &= \\ &= \frac{\text{середня величина виробничих запасів} \cdot \text{тривалість періоду}}{\text{собівартість реалізованої продукції}} \end{aligned} \quad (3.6)$$

Підставимо у формулу (3.6) показники по досліджуваному підприємству:

$$\text{Строк збер.вир.зап.}_1 = \frac{1683 \cdot 365}{8000} = 76,79;$$

$$\text{Строк збер.вир.зап.}_2 = \frac{2367 \cdot 365}{8968} = 96,34,$$

Де Строк збер.вир.зап.₁ – строк збереження виробничих запасів за даними 2021 р.;

Строк збер.вир.зап.2 – строк збереження виробничих запасів за даними 2022 р.

Для оперативного управління запасами проводять більш деталізований аналіз їх обороту за кожним їх видом.

Оцінити стан незавершеного виробництва на підприємстві можна за допомогою визначення тривалості виробничого циклу.

3) Тривалість виробничого циклу дорівнює часу, протягом якого із сировини виробляється готова продукція:

$$\begin{aligned} \text{Тривалість виробничого циклу} &= \\ &= \frac{\text{середні залишки незавершеного виробництва} \cdot \text{тривалість періоду}}{\text{собівартість виробленої продукції}} \end{aligned} \quad (3.7)$$

Підставимо у формулу (3.7) показники із звітності підприємства:

$$\text{Трив. вир. циклу 1} = \frac{617 \cdot 365}{8000} = 28,15$$

$$\text{Трив. вир. циклу 2} = \frac{900 \cdot 365}{8968} = 36,63,$$

Де Трив.вир.циклу1, Трив.вир.циклу2 – тривалість виробничого циклу (відповідно 2021 р. і 2022 р.)

Оборотність товарно-матеріальних активів є періодом, протягом якого товарно-матеріальні оборотні активи проходять цикл від моменту отримання у вигляді сировини до моменту отримання з виробництва і відвантаження покупцям.

4) Оборотність товарно-матеріальних оборотних активів D_{TM} визначається за формулою:

$$D_{TM} = \frac{НПА_{ср} \cdot d}{B}, \text{ де} \quad (3.8)$$

$НПА_{ср}$ – середній залишок не грошових оборотних активів;

d – кількість днів у досліджуваному періоду;

B – виручка від реалізації.

Підставимо у формулу (3.8) дані із звітності підприємства:

$$D_{TM1} = \frac{3677 \cdot 365}{19502} = 68,82;$$

$$Дтм2 = \frac{4866 \cdot 365}{18785} = 94,55, \text{ де}$$

Дтм1, Дтм2 – оборотність товарно-матеріальних оборотних активів (відповідно за 2021 і 2022 рр.).

При оцінці ефективності виробничих запасів визначають коефіцієнт покриття запасами та коефіцієнт покриття чистим грошовим потоком та запасами.

Коефіцієнт покриття запасів визначає частину сукупних джерел покриття власних коштів у величині запасів. Коефіцієнт показує, скільки коштів, що вкладені в запаси, припадає на одиницю сукупних коштів (власних, довгострокових і короткострокових зобов'язань).

5) Коефіцієнт покриття запасами визначають за формулою:

$$\text{Коефіцієнт покриття запасами} = \frac{\text{запаси}}{\text{поточні зобов'язання}} \quad (3.9)$$

Підставимо у формулу (3.9) дані по підприємству:

$$К_{\text{пок.зап.1}} = \frac{1685}{4282} = 0,39;$$

$$К_{\text{пок.зап.2}} = \frac{2367}{6061} = 0,39, \text{ де}$$

Кпок.зап.1, Кпок.зап.2 – коефіцієнт покриття запасами за даними відповідно 2021 і 2022 років.

Коефіцієнт покриття чистим грошовим потоком та запасами (Кпок.чоп. та зап.) визначимо за формулою:

$$К_{\text{пок.чоп та зап.}} = \frac{\text{чистий прибуток} + \text{амортизація} + \text{запаси}}{\text{поточні зобов'язання}} \quad (3.10).$$

Підставимо у формулу (3.10) дані по підприємству:

$$К_{\text{пок.чоп. та зап.1}} = \frac{9 + 417 + 1683}{4282} = 0,49;$$

$$К_{\text{пок.чоп. та зап.2}} = \frac{11 + 628 + 2367}{6061} = 0,50, \text{ де}$$

Кпок.чоп. та зап.1, Кпок.чоп. та зап.2 – коефіцієнти покриття чистим грошовим потоком та запасами за вказаними роками.

На результатами проведених нами розрахунків складемо таблицю 3.7.

Таблиця 3.7

Показники ефективності використання запасів на ПАТ “Рівень”

№ з/п	Показник	2021 р.	2022 р.	±Δ
1	Оборотність виробничих запасів, в днях	4,75	3,79	- 0,96
2	Строк збереження виробничих запасів, в днях	76,79	96,34	+ 19,55
3	Тривалість виробничого циклу, в днях	28,15	36,63	+ 8,48
4	Оборотність товарно-матеріальних оборотних активів, в днях	68,82	94,55	+ 25,73
5	Коефіцієнт покриття запасами, тис. грн.	0,39	0,39	–
6	Коефіцієнт покриття чистим грошовим потоком та запасами, тис. грн.	0,49	0,50	+ 0,1

Як видно з таблиці 3.7, протягом двох років ефективність використання виробничих запасів на підприємстві знизилася. Так, оборотність виробничих запасів знизилась майже на 1, що свідчить про їх нераціональне використання у виробничій діяльності.

Строк збереження виробничих запасів, тривалість виробничого циклу, оборотність товарно-матеріальних оборотних активів збільшилися, що не є позитивним для підприємства.

Як зазначалося раніше, збільшення незавершеного виробництва та виробничих запасів в структурі оборотних активів на 40,64 % можуть свідчити про розширення виробництва та збільшення тривалості виробничого циклу. Збільшення виробничого циклу могло бути наслідком зміни асортименту продукції. Тривалість виробничого циклу збільшилася на 8 днів, що призвело до збільшення залишків незавершеного виробництва внаслідок зниження оборотності капіталу.

Крім аналізу розглянутих показників діяльності, на фінансову стійкість підприємства достатній вплив мають оцінка стану дебіторської заборгованості та аналіз руху грошових потоків. Однак, в дослідженні ми обмежилися

розглядом вказаних показників, що дало нам зробити власні судження про фінансовий стан і фінансову стійкість підприємства.

Висновки до розділу 3

Проведені нами дослідження на базі ПАТ “Рівень” дають можливість зробити такі висновки і пропозиції.

1. Проведені дослідження та аналіз оборотних активів і власного капіталу дали можливість зробити висновок, що за результатами роботи на кінець звітного періоду підприємство можна вважати з невисокою платоспроможністю і фінансовою стійкістю.

2. Ефективність використання оборотних ресурсів на підприємстві до певної міри не раціональна і потребує якіснішого підходу до управління ними.

3. Щоб покращити фінансові результати діяльності, потрібно переглянути структуру оборотних активів підприємства, а саме зменшити частку дебіторської заборгованості в структурі активів, що сприятиме зростанню оборотності і ліквідності оборотних активів.

4. Зменшити обсяг незавершеного виробництва, яке в структурі запасів займає значний відсоток і є найменш ліквідною частиною з певним ризиком вкладення (через нестійкий фінансово-економічний стан економіки України).

Запропоновані заходи, на нашу думку, сприятимуть раціональному використанню обігових коштів, збільшенню оборотності продукції і матеріалів, що, в свою чергу, збільшить прибутковість і рентабельність підприємства, поліпшить його фінансовий стан.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені нами в роботі дослідження були спрямовані на удосконалення чинної системи обліково-аналітичного забезпечення фінансового стану і фінансової стійкості підприємства при здійсненні фінансово-господарської діяльності. Це дозволяє нам сформулювати такі висновки і пропозиції:

1. Ефективність управління підприємством в цілому залежить від досконалості його складових функцій – обліку, аналізу і контролю. У зв'язку з цим, зростає значення їх управлінської орієнтації.

2. Фінансовий аналіз є найбільш важливою частиною системи обліково-аналітичного забезпечення економічної роботи. Зокрема, він орієнтується в основному, на дві мети – контроль за змінами в об'єктах обліку, та інформування користувачів про стан активів, капіталу і зобов'язань підприємства.

3. Використання економічної інформації в управлінні, яка формується у фінансовому обліку, може бути успішним лише у тому випадку, коли будуть визначені потреби апарату управління у релевантній інформації. Обсяг, строки, форми подання інформації визначаються на основі вивчення запитів кожного структурного підрозділу підприємства.

4. Стратегія фінансової політики ключовим моментом в оцінці допустимих, бажаних або прогнозних темпів нарощення його економічного потенціалу підприємства.

5. Задля утримання фінансової стійкості до збільшення статутного капіталу доцільно вдаватися лише в самих крайніх випадках, коли підприємство працює виключно успішно і має можливості і перспективу розширення своєї діяльності або навпаки, коли відсутні можливості фінансування масштабних проектів з інших джерел.

6. Активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання

економічних вигід у майбутньому. Нові підходи до визначення і видання активів ґрунтуються на концептуальній основі складання та подання фінансових звітів.

7. Використання моделі обліково-аналітичного забезпечення антикризового управління підприємством дозволить раціонально оцінювати фінансовий стан підприємства і на базі варіативної оцінки показників завчасно передбачати можливість і джерела виникнення кризи, а також розробити механізм, вибрати важелі й інструменти, за допомогою яких можна покращити фінансовий стан і фінансову стійкість.

8. Найбільш якісним підходом до аналітичного забезпечення є всебічне обґрунтування і вибір системи оціночних показників, які об'єктивно і повно характеризують фінансову ситуацію на підприємстві.

Після проведення аналізу платоспроможності і ліквідності такі пропозиції:

- для підвищення рівня абсолютної ліквідності потрібно рівномірно і своєчасно погасити дебіторську заборгованість;
- для підвищення рівня уточненої ліквідності необхідно сприяти зростанню забезпеченості запасів власними обіговими засобами, для того потрібно збільшити власні обігові кошти й обґрунтовано знизити рівень запасів;
- для підвищення рівня коефіцієнта покриття необхідно наповнювати реальний власний капітал і обґрунтовано стримувати зростання позаобігових активів і дебіторської заборгованості.

Реалізація запропонованих нами заходів дозволить оптимізувати критерії довіри до вітчизняної фінансової звітності на ринку капіталу, що безперечно, активізує як в кількісному, так і в якісному зрізі економічну діяльність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамська О. Антикризове управління в контексті реагування на регіональні виклики: теоретико-методологічний аспект. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 2 (55). С. 30-38.
2. Антикризове корпоративне управління: теоретичні та прикладні аспекти / С. С. Гасанов, А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський та ін. К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2016. 301 с.
3. Антикризове управління національною економікою: монографія. За заг. ред. І. Малого. Київ: КНЕУ, 2017. 368 с.
4. Антонюк Н. А. Методичні підходи до антикризового управління в умовах децентралізації. Бізнес Інформ. 2018. № 15. С. 403-407.
5. Ареф’єв С.О., Цзіфань Ч. Особливості антикризового управління підприємством в системі стратегічних імператив. URL : https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7425/1/20170330_Cluster_P314-325.pdf
6. Бугай В.З., Бурка М.Г. Життєвий цикл як інструмент антикризового управління підприємством. Економіка і суспільство. 2017. № 12. С. 198–202.
7. Васильєва Т. А., Афанасьєва О. Б. Порівняльний аналіз антикризового та традиційного менеджменту. Інноваційна економіка, № 1. 2011. С. 6–10.
8. Винокурова О.І. Роль бізнес-планування в антикризовому управлінні підприємств. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2014. № 3(42). С. 54–61.
9. Владика Ю. П.. Кризові стани в економіці: причини та наслідки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/15.pdf
10. Воронкова Т. Є., Грищук К. В. Формування системи антикризового управління підприємством у сучасних умовах господарювання. Економіка та держава. 2017. № 5. С. 82–84.

11. Воронкова Т.Є. Система антикризового управління підприємством. НТІ, 2015. №3. С. 17–25.
12. Глебова А.О., Конзерська Т.О. Формування системи антикризового управління на підприємстві. Молодий вчений. 2015. № 11 (26). Ч. 2. С.35-40.
13. Гой В.В., Васильєв О.В. Антикризове управління корпоративними підприємствами: теоретичні аспекти. Ефективна економіка. 2018. № 8. С. 26–34.
14. Гринько Т. В. Сутність та роль превентивного антикризового управління на промислових підприємствах. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2981#:~:text=Мороз%2C%20>
15. Гринько Т.В., Гвініашвілі Т.З. Методичний підхід до управління змінами в діяльності суб'єктів підприємництва. Економіка розвитку (Economics of Development). 2017. № 3 (83). С. 59–66.
16. Гудзь О.Є. Формування стратегії антикризового управління підприємств. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2019. № 2. С. 4–10.
17. Гук О.В. Антикризове управління як спосіб запобігання банкрутству підприємства. Економіка: реалії часу. №6(22). 2015. С. 193-198.
18. Давиденко В. В. Використання превентивного антикризового управління в діяльності підприємств. Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. 2016. № 13. С. 279–283.
19. Дацюк С., Матвієнко К. Що таке кризова ситуація? Які рішення є адекватними та дозволяють вийти з кризи? URL: https://www.zhitomir.info/news_31962.html
20. Джалалова М. Р. Особливості антикризового управління підприємствами. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm2018/paper/view/3840>
21. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Оранська Н. О. Оцінювання ефективності антикризового управління підприємства за умов інноваційного розвитку. Журнал «Інвестиції: практика та досвід». 2017. № 11. С. 10-14.

22. Діденко Є.О., Фесюн А.С. Теоретико-методичні засади антикризового управління підприємствами. Економіка та держава. 2018. № 11. С. 90–96.
23. Докуніна К.І. Антикризове управління підприємством: сутність поняття та функції. Причорноморські економічні студії. 2018. Випуск 36. С. 113–116.
24. Єпіфанова І. Ю., Оранська Н. О. Сутність антикризового управління підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 265-269.
25. Єпіфанова І.Ю.; Оранська Н.О. Сутність антикризового управління підприємства. 2016. Випуск 2. С. 265– 269.
26. Зверук Л. А., Давиденко Н. М. Антикризове управління підприємством в умовах інноваційного розвитку. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 1(2). С. 69–75.
27. Зверук Л.А., Давиденко Н.М. Антикризове управління підприємством в умовах інноваційного розвитку. Інтернаука. 2017. № 1(2). С. 69–75.
28. Камнева А. В. Дослідження існуючих інструментів та моделей антикризового управління на підприємстві. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. 2014. № 4. С. 15–27.
29. Коваленко В. В., Суганяка М. В., Фучеджи В. І. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання : монографія. Одеса. 2018. 400 с.
30. Коваленко В. В., Чопікова Є. В. Місце діагностики в системі антикризового управління сучасними банками. Економіка і суспільство. 2016. №5. С. 363–367.
31. Колосов Р. Корпоративне підприємство: поняття, ознаки та місце серед юридичних осіб. Підприємництво, господарське право і право. 2017. №9. С. 72-76.

32. Коляденко І. І., Кавтиш О. П. Наукові підходи до сутності антикризового управління. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2018. Випуск 2-2 (45). С. 7-10.

33. Кузнецова Г. В. Формування системи антикризового управління на вітчизняних підприємствах. Вісник економіки транспорту і промисловості, 2018. № 62. С. 312–317.

34. Кушнір Н. Б., Войтович Д. С. Особливості антикризового управління та економічної діагностики підприємства в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4954>

35. Ладунка І. С., Андрюшина О. І. Антикризове управління підприємством. Економіка і суспільство. 2017. Випуск 8. С.278-281.

36. Литвин З. Б. Необхідність діагностики в умовах антикризового управління діяльністю підприємства. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопіль : Видавничо- поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2015. Том 21. № 2. С. 152–156.

37. Ломійчук В. Навіщо компаніям антикризове управління. URL : <https://nv.ua/ukr/biz/experts/navishchokompaniyam-antikrizove-upravlinnya-2456597.html>.

38. Мариненко Н. Ю. Організація управління адаптивним розвитком суб'єктів господарювання у сучасних ринкових умовах : монографія ; за заг. ред. Б.М. Андрушківа. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2016. 312 с.

39. Маховка В. М. Методологія формування системи антикризового управління підприємством Інноваційна економіка. 2013. № 1 (39). С. 102–105.

40. Мельниченко О. О. Сутність антикризового управління підприємством у сучасних умовах господарювання. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2015. Том 21. № 2. С. 157–162.

41. Мірошніченко Ю. В., Підгорна О. М. Основні підходи до розуміння визначення антикризового управління. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2014. № 48. С. 188–193.
42. Мокряк К. В. Інноваційна діяльність в концепції системи антикризового фінансового управління підприємством. Молодий вчений. 2016. № 4 (31). С. 142–146.
43. Мокряк К. В. Теоретичні аспекти антикризового фінансового управління в системі фінансового менеджменту підприємства. Науковий вісник ОНЕУ, 2015. № 4 (224). С. 167-177.
44. Мостенська Т. Л., Юрій Е. О. Інструменти антикризового управління. Український журнал прикладної економіки. 2019. Том 4. № 1. С. 64–72.
45. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
46. Олешко А.А. Механізм антикризового управління фінансовими корпораціями. Ефективна економіка. 2018. № 2. С. 12–20.
47. Павлюк В. І. Сутність та роль превентивного антикризового управління підприємствами торгівлі. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2013. Вип. 4. С. 136–140. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vchtei_2013_4_24.pdf
48. Петрук І. П. Суть та об'єктивна необхідність антикризового управління. Наука молода. 2017. С. 49-55.
49. Погребняк А. Ю. Сутність складових елементів механізму антикризового управління на промисловому підприємстві. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2015. № 12. С. 300-310.
50. Рамазанов С. К., Степаненко О. П., Тимашова Л. А. Методи антикризового управління : монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 192 с.
51. Редькін О. В. Концептуальні основи антикризового управління URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/8.1/284.pdf>

52. Романяк Г. М. Сутність антикризового управління підприємством в умовах нестабільного ринкового середовища. Наукові записки Української академії друкарства. 2016. № 1. С.235–239.
53. Сало А. В. Характеристика сутності та поняття антикризового фінансового управління. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. №22. С. 412–418.
54. Самойленко В. В. Удосконалення методів антикризового менеджменту в умовах сучасних інформаційних технологій. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7839>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.103
55. Силкін О. С., Муж П. О. Аналіз сутності антикризового управління підприємством. Наукові записки. 2016. № 2 (53). С. 228–235.
56. Скібіцький О. М. Антикризовий менеджмент : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 568 с.
57. Скриньковський Р. Удосконалення діагностики антикризового управління підприємством у системі управлінської діагностики. Траекторія науки, 2017. №3. С. 4001–4009.
58. Сметанюк О.А., Причепа І.В., Вітюк А.В. Трансформація антикризових управлінських реакцій в процесі еволюції підприємства. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monographs/issue/view/tmafmseoid.ed-1>
59. Сова О.Ю., Морозов Є.Ю. Сучасна парадигма антикризового управління підприємством. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2020. Том 31 (70). № 2. С. 43- 47.
60. Спільник І. В., Палюх М. С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83 - 96. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>
61. Тимошенко О. В., Буцька О. Ю., Сафарі Ф. Х. Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. Економічний аналіз. 2016. Том 23. № 2. С. 187-192.

62. Ткачук Г. Ю. Стратегії антикризового управління підприємствами металургійної промисловості. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 21. 2018. С. 416-420.
63. Холод З. М., Штангрет А. М. Кризові явища та антикризове управління в підприємницькій діяльності. Наукові записки. Львів: Українська академія друкарства, 2018. Вип. 6. С. 121-124.
64. Хринюк О. С., Бова В.А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/46.pdf
65. Шевчук В. В. Використання превентивного антикризового управління для стабілізації ринкової позиції підприємства. Бізнес інформ. 2015. № 5. С. 264–268.
66. Шершньова З. Є., Багацький В. М., Гетманцева Н. Д. Антикризове управління підприємством: навч. посіб.; за заг. ред. З.Є. Шершньової. К.: КНЕУ, 2017. 680 с.
67. Шилова О. Ю. Розроблення антикризової програми підприємства в умовах інноваційного шляху розвитку. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. №4. С. 173–180.
68. Marynenko N. Yu., Rudiuk I. I. Anti-crisis management under modern conditions. Proceedings of the 5th International Scientific-Practical Conference “Formation of the mechanism of national economic systems competitive positions strengthening in global, regional and local dimensions” (October 30, 2020) / Ternopil Ivan Puluj National Technical Universtiy. Ternopil : PE Palianytsia V.A., 2020. Pp. 6–7.
69. Novyкова I., Chorny R., Chorna N., Malik M., Rybak A. (2022). Ensuring of Financial Stability of the Enterprise by Financial Management Tools. In: Alareeni, B., Hamdan, A. (eds) *Sustainable Finance, Digitalization and the Role of Technology*. ICBT 2021. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 487. Springer, Cham. P. 783 – 792. https://doi.org/10.1007/978-3-031-08084-5_56

АНОТАЦІЯ

Микола Мричко. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової стійкості підприємства. Рукопис.

Дослідження на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійна програма «Бізнес-аналітика та управління інноваційними системами». Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023.

Розглянуто поняття, фактори впливу, коефіцієнти розрахунку фінансової стійкості підприємства та її взаємозв'язок із фінансовою безпекою підприємства. Через призму методології дана характеристика стану облікового і аналітичного забезпечення фінансової стійкості підприємства. Проведено аналіз організаційно-управлінських та економічних бізнес-процесів на підприємстві. Охарактеризовано напрями вдосконалення і запропоновані рекомендації із обліково-аналітичного забезпечення фінансової стійкості підприємства.

ANNOTATION

Mykola Mrychko. Accounting and analytical support for the financial stability of the enterprise. Manuscript.

Study on the degree of higher education "Master's degree" in the specialty 071 "Accounting and Taxation", educational and professional program "Business analytics and management of innovative systems". West Ukrainian National University, Ternopil, 2023.

The article considers the concept, factors of influence, coefficients of calculation of financial stability of an enterprise and its interrelation with financial security of an enterprise. Through the prism of methodology, the status of accounting and analytical support for the financial sustainability of enterprise is characterized. An analysis of the organizational, managerial and economic business processes at enterprise is carried out. The directions of improvement are characterized and recommendations for accounting and analytical support of financial stability of enterprise are proposed.